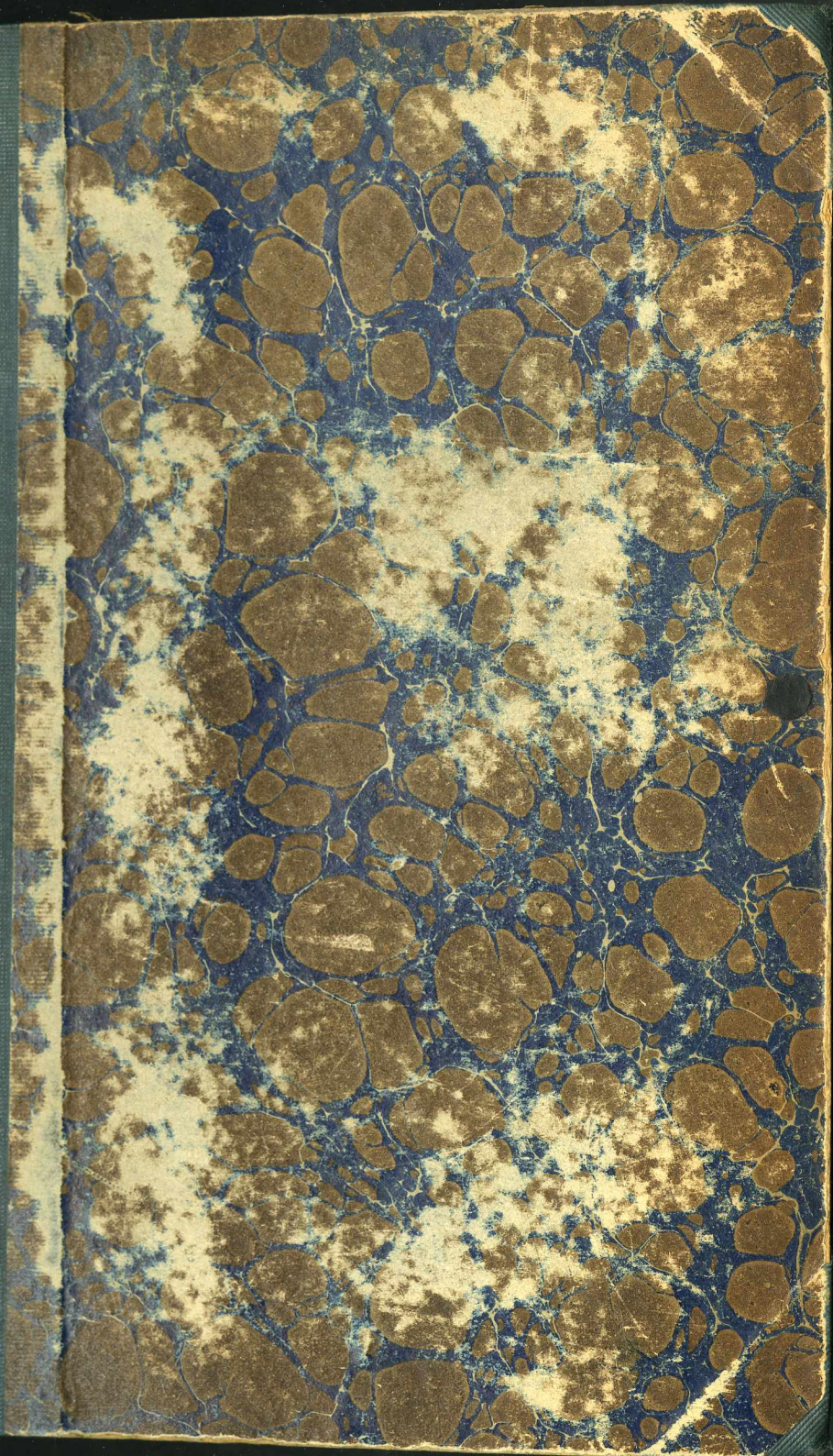

Politikai
röpiratok.

115.

115
954

AZ 1848. ÉVI

FRANCIA FORRADALOM.

DOBSA LAJOS

SZEMTANU.

6.

SZERZŐ TULAJDONA.

[Handwritten signature]

PESTEN,
NYOMATOTT BEIMELNÉL.
1848.

1848. ÉVI

DE BALLAGI GÉZA.

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1912

DORSA TALOS

SZENTANNA

SZERZŐ TULAJDONA

[Handwritten signature]

NYELVI

NYELVTUDOMÁNYI

1848

„La vérité ne meurt pas.“

Rousseau.

A' francia nemzet nem mai születt a' politica terén; e' nép keresztül ment mindazon alapiskolán, a' csalódás' kiábránduláson, melly mint egyes ember, úgy egész nemzet' életére olly lényeges, olly nélkülözhetetlen.

„Maga kárán tanul a' magyar“ mondja egy közpéldabeszéd. Boldogtalan magyar mennyi előtted a' példa, neked olly sok alkalmad lett volna más kárán tanulnod 's ha a' te száz is illy panaszra nyilik mit ne mondjon akkor a' francia? kinek mint utat törőnek minden tapasztalást maga vérén kelle szereznie, minden lépésért magának kelle lakolnia. —

Krisztust nem értették 's keresztre feszítették, ma tanait ha olvassuk csodálkozunk hogy élhettek valaha illy vadszivű nemzetek? — pedig hidjétek el minden kor', minden század', minden nemzetnek megvannak a' maga tövissel koszorúzott krisztusai; legyenek emberek legyenek eszmék! — Hidjétek két tized nem repül-el fölöttetek a' mikor ti, azon emelkedett pontról hol majdan akkor állani fogtok, mint egy a' sötét mélységben kanyargó örvényre: borzadályal néztek vissza a' mult, e' jelen napokra. — Hidjétek e' napok igen sok; most jönnek alált eszméivel, nagyszerűnek magasztalt embereivel, olly kicsiny színben fognak föltűnni; mint föltűnik ma a' kezeit mosó Pilátus', e' hitvány juste-milieu' emléke az avult ó-világból! Két tized 's ti majdan átlátandjátok, hogy mai intézkedések angolparcon tekergő

ösvény; melly csupán azért kerüli az egyenes utat, mert az — leghamarább vinné céljához az utast, — haladástok csiga, — vezér világotok hullócsillag, mellynek reggelig lekell hullania; mocsár fölött bolygó fény a' sötét éjszakában, míg ellenben sok bitófa a' rászegezett eszméért kereszt, — hogy ti bár gondoljátok hogy haladtok, még sem haladtok, de csupán az alkotmány' szük körében, egy kis karikába forogtok.

Álljatok a' folyóvíz' partjára, merüljete el tekintetekkel a' víz' rohanó árába, bámuljatok rá hosszasan — hosszasan 's utoljára úgy fog rémleni mintha haladnátok, óh csalódtok ti egy helyben állók a' megdermedt porondon, a' század' szelleme az melly elzúg előttek! — — —

„Legyen alvásod csendes óh álmodozó nemzetem, aludjál, nézd az elrohanó vizet, képzelj hogy az áll, és te vagy a' ki haladsz, vagy inkább ne is képzelj semmit de aludjál; annak meg van rád a' maga jó oldala 's a' te nemtőd őrizzen nehogy korán — a' pirkodó hajnal; ez európai szabadság' napjának reggelén már ébredj, igen attól mentsen meg a' nemtő, mert a' szabadság-fájának gyümölcse olyan mint a' retek; piros szép gyümölcs 's te belé harapnál! pedig a' szabadság-fájának gyümölcse olyan mint a' retek: reggel m é r e g, délben é t e k este o r v o s s á g! — Óh hogy soha se legyen orvosságra szükséged, 's őrizzen a' teremtő nehogy mérget egyél!“ — jezsuiták, ellenségei a' szabadságnak, mézes ajkú farizeusok a' kik így beszéltek! — — — De hogy visszatérjünk honnan kiindultunk a' példabeszédre: tegyetek azon kevés változtatást, mondjátok „más kárán tanulhatna, és bár ha a' maga kárán is, de csak tanulna a' magyar“ — 's mondjátok „más kárán nem tanulhatott, azért tanul maga kárán a' francia“ — A' franciának sok alkalma is volt tanulni, 's hogy e' nép ma kiábrándult, kitanult egy nemzet az onnan van, mert a' francia mindég jó tanuló volt. Ime — első eminens a' nemzetek' sorában! — — Hogy jutott ez állás és korántsem megállapodási pontra? Nem célunk részletesen előszámlálni. Kik voltak mesterei? elnyomói! hogy viselte magát a' kijózanulás alatt e' szabadságharcban, 's hogy vi-

selte magát a' harc után? Ezt elősorolni lehető röviden lessz e' munka célja, — 's ha a' sok gyönyörű példából bár nem egyéb, mint egyetlen szivemelő ragadna is nemzetre; erre a' h a n y a g de semmi esetben nem r o s s z tanulóra, — már nem lenne elpazarolva a' munka.

E l ő z m é n y .

Lajos Fülöp uralkodása az 1830-iki forradalommal veszi kezdetét, az a' forradalom melly X-ik Károlyt üzte-el, az a' nép melly az öt nyugozó féket törte össze; sőt éppen az a' forradalom maga által a' forradalom által öltötte ismét nyakába ezen — az előbbinél zibbasztóbbá vált nyugót a' Lajos Fülöpét. Különös de hijában a' francia nemzet mint már érintők ábrándos nemzet volt míg ki nem ábrándult.

Elüzi X-ik Károlyt 's még az jóformán kise húzhatja lábát a' határból már Fülöpnek adja a' pálcát, az időben ugyan is köztársasági intézményekkel körülsáncolt trónról ábrándozott, 's hívé, hogy az menni fog „ça ira“ mint a' francia mondja, 's Lafayette ezen alkotmányi rendszert mindnyája között a' legjobbnek nevezte. Lafayettenek nem volt igaza, de a' franciának igen; addig ment míg elment — mutatja a' jelen.

Egy trón körülsáncolva (itt az ábránd) maradandó köztársasági elvekkel, tökéletes alkotmányi szabadság népfelőségen alapuló, az alkotmányilag összeállított hatalmak' által képviselt 's gyakorlandó nemzeti akarat, választójog minden önálló polgárnak, ezen nagy népfelőségi nemzethez méltó álláspont az európai státus szövetségben, szellemihatás az abszolútismus által típort nemzetekre hogy kifejlődjenek közöttök a' szabadsági eszmék, benem avatkozás — azon elvek mik Lajos Fülöpöt trónjára emelték, azon elvek mellyeknek be-

töltésére ünnepélyes esküt tőn — azon elvek végre mellyeknek ellendolgozott!

Külfölddel gyalázatosan bánt, Metternichel fogott kezét 's a' helyett hogy a' nemzetek' szellemi fölvilágosításában dolgoznék minden szabadsági mozgalmat elnyomni segített :

Olaszországban az Osztrák a' despotismust szilárdítá, ő ezt nyugodtan szemlélte. Lengyelországban a' Lengyel nemzetet törölték el emlékezetével együtt, 's ő ezt eltűrte. Spanyolországban Don Carlost az absolutismusért segítette, szinte Helvetiában a' szabadsággyilkoló aristocrata 's jezsuita pártot, a' Sonderbundoknak fegyvert adott. Az olasz nemzet' legujabb mozgalmi iránt részvétlen maradt. A' spanyol házassági kérdésben csalt, szóval kívül Franciaország becsületét mocsokitá be.

Belől éppen úgy csalta magát a' nemzetet: önzést, durva anyagiságot, hol dinasti 's nemzeti érdekek jönnek összeütkezésbe a' nemzeti érdekek' föláldozását csempészte a' juliusi forradalmi eszmék' helyibe. — Páris körül tulajdon népe ellen húzatott erősséget, korlátozta a' kerületek' 's hatóságok' hatalyait, elnyomta a' társulati szabadságot, behozatta a' szeptemperi törvényt, szóval — absolut kormány hatalmat bitorolt.

Lajos Fülöp' egyik főpoliticája volt a' bourgeoisieit nyerni a' maga részire, népszerűsége vadászott „polgár királyi“ címet öltött, megjelent polgári estélyeken, polgárnőkkel táncolt, sőt mi apróbb szemtelenségei között a' legbotrányosabb a' juliusi forradalom emlékére évenként tartatni szokott ünnepélyek' alkalmával népével együtt énekelte ő is a' marseillaisét. — Nem az összes nemzet' java, de egyes töképezesek' oltalmazása feküdt szívéen — anyagiság lépett az eszmék' helyibe, 's a' mint a' társadalmi élet napról napra fekélyesedett (avagy ki nem emlékeznék a' Teste, Cubières, Pellapra, Parmentier, Lasalle 's a' t. ellen indított perekre?) úgy romlott más felől a' követi kamara, mellynek tagjai között rendszeres megvesztegetést kísértett meg.

Az 1831-ki évi april. 9-én hozott új választásitörvény 200 franckra határozta a' Censust azomban mint afféle tőzsdei

nyerészkedésckben szokás; tökéletesen kizárta az értelmet, 's így a' 35 milliót meghaladó nemzet' politikai jogait 200 ezer bitorolta! Ezek 459 követet választottak. Így Lajos Fülöpnek a' szám csekélysége mellett könnyűvé vált kivinnie tervét a' vesztegetéssel, 's miután ebben célt ért, a' mesterségesen készített többsége által e' kamarának újabb összeget szavaztatott a' maga részire, és az ekkint nyert pénzt ismét odafor-dította, hogy tovább folytassa a' vesztegetést. — — —

Épen azért minden jobb érzésűnek a' választási törvények-reformejára volt irányozva igyekezete, minden működése.

1847-ben a' választási kérdés' irányában ekként állottak a' pártok: — kormánypártiak, természetesen az 1831 épségbeni tartása' mellett, — balközép 's dynasti baloldal, vezérök a' szabadság' saruján foltozgató Odillon Barrot 's Thiers; két annyira akarják emelni a' választók' számát, és az úgy nevezett radical rész (természetesen a' mi a' legjobb), hogy mindazon polgár a' ki nemzetör lehet birjon mind választói mind választhatási joggal, mind választhasson követet mind megválasztathassék követül.

Duvergier de Hauranna részletes választási reformot indítványoz a' kamarában, mellyszerint a' census szállíttatnék alább, hogy így a' választók száma nevedjék, azonban ez indítvány a' megvesztegetett ministerialis követek' ellendolgozása' miatt 98 szótöbbséggel bukik meg, ez volt márciusban, hasonló sors évi april. 8-kán Remusat' indítványát, melly szerint a' kormánytól függöket kirekesztenék 's az értelmiségnek adnának helyet. Azonban minél inkább átlátta a' nemzet, hogy a' követi-kamarában a' béres többség így el-lentszegül a' kornak, benem töltvén a' helyzet' kívánatát: annál mélyebben érezte a' reforme' szükségességét. Ezért választásreformi-egyletek keletkeztek, minden Departement választott magának egy fő helyet, ezek alá tartoztak a' kerületiek, kántoniak, a' középponti Párisban van, ezek Banqueteket rendeztek; mellynek első föladata az oppo-sitiót önmagát gyengítő szakadást ez érdekekben összecca-

tolni — 1846-ik évi Julius havában tartották az első Banquetet, 's az illy Banquet nem volt más hanem mint a' szó maga is jelenti ünnepélyes ebéd, melly ebédalkalmával azomban asztal fölött e' political demonstratióhoz méltó toasztokat tartottak, ez által terjesztették az ujitási eszméket hogy így hassanak részletenként az egész nemzetre, — az első Banquetban 80 követ vett-részt, e' szám azomban szaporodott így például a' lyoni Banquet 1800 részvényest számlált.

1847-ik évi December 25-kén népes volt a' roueni, a' ministerium azt hitte ez lessz az utolsó, csatlakozott — a' reformbanquet' hatása sokkal nagyobbra nőtt, semhogy az oppositio továbbra is ne akarhatná föntartani. Garnier Pages, és Dupont (de l' Eure) a' neubourgi banquet' alkalmával a' népfelsőségre tartott beszédei 's Ledru Rolliné ki így szólt: „Polgárok! Igen a' munkásoknak az ő jogaikat, az ő szentesítette de eddig elismert előnyeiket! Az embereknek az ő félremagyarázhatatlan jogaikat, mellyeket a' két dicső forradalom részökre úgy hirdet, de a' mellyeket éppen ezen nép által szerzett hatalommal olly gazúl ástak alá, hogy ma már azok ne legyenek egyéb mint dicső, és keserű emlék. — Általános szavazati jogot! — Az ügy mellyért a' helyét radicálok harcolnak, ez az ügy a' mienk. Tiszteletet a' hitnek, de harc azok ellen kik a' hit álarca alatt kísértik félrevezetni az embereket!“ ez's az ehez hasonló toasztok dörgő viszhangra találtak az egész országban. — Az oppositio a' követi kamarában kissebbségben volt, 's éppen azért szükséges hogy e' neme az agitatiónak maradandó jellemet nyerjen, szükséges hogy egy Tribun álljon rendelkezésökre honnan a' Conservatív többség' agyonszavazó hatályát neutralisálhassák. — Az oppositio Párisban országgyűlés alatt havonként két banquet' tartását határozta el, (Páris 12 kerületre van osztva) 's a' banquetnek minden 14 nap más arrondissementben kelle tartatnia, — illy alkalommal sok ollyasmit előlehetett idézni mi a' kamarában nem ment 's így akartak a' kamara' szellemére hatni, a' tömegre pedig — olly józan értelmes népre mint a' francia 's főképp a' párisi — szemesen lehete vigyázni, hogy

a' törvények' rendeleteivel ne jöjjenek összeütközésbe. — Im ez valódi haditerv volt, mit az oppositio méltatlansága' érte-
 tében — hogy egy ministeri többség'; e' pénzen vett vásári cik-
 kek' tömegétől kelle magát engednie ledorongoltatni, 's hő
 vágyában; hazáján 's az emberiségén segíteni — közvetlenül
 Guizot közvetve pedig maga a' király ellen kovácsolt, de
 hogy éppen a' banquet legyen megbuktatója a' királyságnak,
 hogy ez legyen mi összetörje a' koronát, mi földérite rájok
 a' szabadság hajnalát, olly messzire senki, de még álmban
 se gondolt. —

1847. December 28-kán nyílnak meg a' kamarák 's mi-
 dőn a' király a' Tuilerieákból a' kamarába megy a' nemzet
 őrsereg egy lélekkel kiáltja „Éljen a' választási reforme!“ —
 a' király fölolvassa megnyitó beszédét 's a' nemzet' érzelme
 dacára a' reformebanquetek irányában így nyilatkozik „a'
 mozgalmak' közepette mellyeket ellenséges vagy vak
 szenvedélyek izgatnak az a' meggyőződés lelkesít, és
 biztat, hogy mi az alkotmányos királyságban 's a' nagy stá-
 tushatalmak' egysége mellett, az ezen gátló akadályok' elhá-
 rítására, legyőzésire, és kedves hazánk' erkölcsi, mint anyagi
 igényeinek kielégítésére megkívántató hatalmas eszközöket
 birjuk.“ — Az oppositio dühös lesz 's Guizot kérdőre veszi
 a' kamara, feleljen mit ért az alatt az ellenséges és
 vak kitétel alatt? 'S Guizot felel, hogy ő az ellenségest
 egyáltalában csak a' kamarán kívül törtétek, míg a' vak
 kitétel a' kamarán belőli oppositóra értette, mennyiben
 ez oppositio akaratan kívül nyujt erőt, és segédkezet a' leg-
 tulzóbb résznek.

E' közben Lajos Fülöpöt nagy csapás éri nénye
 Adelaide hercegnő halálában, ki legbensőbb biztosa, tudója
 politicalai titkainak, és hatalmas segítője, oltalmazója volt.

A' hírlapok felelnek a' királyi trónbeszédre: „kiadta
 az első intést és az első példát — így a' Presse — a' politicalai
 ebédekre? Senki más mint Guizot! kiadott alkalmat saját ok-
 talanul földéző szavai által az újitási mozgalmakra? senki
 más mint Duchatel! Bűnös mellőzésével ki tagolta el 8 év

lefolyta alatt a' kormányhatalmat 's a' nemzet előtt kitette gyűlöletessé? Ki zavarta föl a' legnyugottabb kedélyeket, ki nevette ki ezen mozgalmat, 's végre kislelküleg ki ijedt meg tőle? Senki más mint a' 29 octoberi kabinet! „kiki a' mint vet úgy arat“ — az union monarchique így szól. „Semmi emberi hatalom — Guizotét is odaértve, sem képes egy nemzeti mozgalmat 's a' political jobblét után, tehát a' választásireformerai általános törekvést visszafojtani, az egész oppositio' jelszava a' reforme leend, 's tegyenek bár a' mit akarnak de ez elfogja özönével borítani az egyedáruskodást 's megvesztegetést.“ — A' kormány mind erre süket marad. — Ekkor kezdik az adressevitát mi elkeseredésig viszi az indulatot. — Ujabb megvesztegetési botránnyok merülnek föl 's egy vita alkalmával magát Guizotot „vesztegetési hajhász“nak (courtier de tripotages) nevezik. Guizot visszautasítja ezen személyét illető támadást — nem cáfoló okkal ugyan de hallgatólagos megvetéssel, azonban mélyen sujtották az előbbi ministerek' (Molé, Passy, Barthe, d' Argout) nyilatkozatai; melly szerint az ő tudomásokkal előbb soha sem történt illyesmi. — Hivatalok árúba bocsátása ellenes törvényre szavaztak. — A' legdühösebb viták pedig a' reforme banquetek fölött folytak. Duvergier de Hauranne nyíltan kimondja miszerint a' kabinetnek nincs joga, hatalma betiltani azokat, hogy toasztok alkalmával a' királyrai nem köszöntés nem ellenséges indulat, hogy a' nép' hallgása lecke, miből a' királyok tanuljanak, értesítés de nem megtámadás, hogy nem ez a' demonstratio de a' ministerium' viselete idézte elő az általános fölháborodást. — Február 9-kén kijelenti Duchetel hogy a' kormány Párisban a' 12 arrondissement' részéről tervezett választás reformei banquetnek ellene mond, és megtarthatóságát gátló eszközökhöz fog nyúlni.

A' belügyminister, mint Hebert az igazsági az 1790 és 91-ki törvényekre hivatkoznak 's hogy a' Charta a' társulati jogokat megengedné, tagadják. — Valamennyi oppositioi követ ellentmond a' 90 és 91. törvényekből idézetnek 's ellenmondásukat azon alapják, hogy a' magány helyeken gyűlés 's

összejövetelek' tarthatására nem kell engedelem. — Odillon Barrot azt mondja, hogy Polignac és Peyronnet alkotmányosabb szelleműek voltak 's egyik beszédében a' ministeriumhoz: „Jólvan!“ így szól — „ha önök a' közvéleményre ható módokat (banqueteket) elnyomják, a' néptől törvényes eszközeit mellyekkel ellenörködhetnék elszedik, akkor önök olly ellentállásra találnak, mellyről mi számot adni nem tartozunk.“ — Így végződik a' zajos gyűlés 's a' Siecle azt mondja Lajos Fülöp ministeriumáról, hogy az éppen olly büntetésre méltó mint X-ik Károl 5 hónappal bukása előtt — mégis mind ezek dacára az adressevita' azon cikke mellyben az „ellenesség és vak szenvédélyek“ nyilván rosszalva említettnek 12. februárban 223 szavazattal 18 ellen fogadtatik el, mig a' baloldal a' szavazásból kihuzza magát. Mind ez arra szolgál hogy edze az oppositiót, hogy föltett szándoka, a' banquet' megtartása mellett szilárdúl maradjon. —

A' dolog komoly szint öltött, 's a' kormány engedni látszatott mennyiben a' 12 arrondissementből (ez a' forradalmi rész) az elysiomi mezőkre tétette át, és ennyiben megegyezését adta, vagy legalább ígéretet tőn az megengedni akarni.

A' banquet' tartására határozott nap Február 20-ika volt eredetileg 's ez vasárnapra esik, azomban mert vasárnap be vannak csukva a' gyárak, a' műhelyek, 's mert mind két rész félt, hogy az összecsődüendő nép között bajos lenne fenntartani a' rendet: vasárnapról keddre Február. 22-ére déli 12 órára halasztatott el. Duchatel kéz alatt tudatta a' banqueti bizottmánnyal, hogy ő ugyan nem fog rá szabadalmat adni, de gátolni se fogja azt, 's így a' rendőri hatóság' tetszésitől függött — mellyekből úgy látszott csendben fog megtörténni az egész.

Azomban mind e' mellett sok házak nehány napi eléggel látták el magokat, egyes családok falura költözködtek, temérdek félenk idegen utazott el. — A' Courier français közölte miszerint a' banquet' napján minden boltok, műhelyek, gyárak zárva lesznek, hogy így Páris' egész népessége részt vehessen ezen nagyszerű nemzeti demonstratióban. —

Február 21-kén 's így egy nappal előtte egy program jelent meg, illy értelmű. „A' ministerium által, a' tribunon adott nyilatkozat' értelme szerint a' banquet megtarthatásairai engedelem a' rendörség' tetszésére van bízva! az oppositio' követei, Francia pairek, hajdani követek, tisztviselők, tisztek, altisztek és nemzetőrök, a' párisi hirlapok' szerkesztői elfogadják a' meghívást, részt vesznek a' manifestatióban, hogy a' törvény' erejénél fogva mondjanak ellent a' törvénytelen, és önkényes rendeleteknek. Még is, hogy az általános részvét mellett a' rend ne zavartassék elhatároztatott, hogy a' manifestatio olly tájakra vitessék, hol az utcák' szélessége, és a' piacok megengedik a' csoportosulást a' nélkül, hogy e' miatt szenvedjen a' szabad közlekedés. A' meghívottak tehát kedden 11 órakor, a' parlamenti oppositio' rendes gyűlhelyén (madelaine utca 2-ik szám) jöjjenek össze. A' nemzeti őrsereg' tagjai két sors képezendnek a' Madelaine' temploma előtt e' sorba jönnek a' meghívottak. A' menet' elején a' nemzeti őrség' fő-tisztjei, azután a' meghívottak és részvevők, azután ismét tisztek, ezekután a' nemzeti őrsereg csapatokba rendezve, az osztály' számjegye szerint, a' harmadik és negyedik osztály között a' tanuló-ifjuság, végre a' többi nemzetőrök. 11 's $\frac{1}{2}$ órakor induland ezen így rendezett csapat keresztül a' Conconde piacon, az elysiumi mezőkön a' banquet' tartására választott hely felé. Fegyver nélkül jelenjen meg mindenki, 's csendesen viselje magát, mert békés és törvényes ellenmondás forog kérdésben; melly mindenek fölött a' szám és csend' és a' rend' megtartásával lessz hatályos. Ezért ezen ünnepélyes demonstratio alatt mindenki a' nyilvános rend' fönntartásával meghatalmazott biztosnak tekintse önmagát, és számoljon a' párisi népre, melly a' szabadságot a' békével kapcsolatban akarja.“

Im így állottak a' dolgok, 's kihihette volna, hogy a' kormány e' demonstratio' végrehajtását, mit csak igasságát öntudatosan bíró, 's illy szellemileg fölvilágosult nemzet rendezhetett így el — fogná még merni gátolni akarni? — Mindenki azt hitte nem, azomban mint a' következés mutatja csa-

latkozott mindenki, — még akkor este 8—9 óra közt Delesert a' rendőri igazgatóság' elnökének proclamatiója volt olvasható a' párisi falakon, mellynek értelme szerint a' kormány a' tervezett banquet' törvényellenességét nem fogja többé bírói megoldás alávetni, de betiltja azt, a' midőn most a' város' csendét veszélyeztető manifestatio forog kérdésben. Az oppositio ugyan is szerinte az ország' kormányja mellett még egy más kormányt alakítana, az 1831 törvények' sértésével összehívja a' nemzeti őrséget, sorokra osztja, rendbe állítja az osztályok' számjegyei szerént, a' tiszteket legelőbbre — szóval a' legvilágosabb törvények volnának megsértve, azomban a' kormány az azok iránti tiszteletet fölfogja tudni tartani. Minden jó polgár ezennel fölkéretik semmi gyülekezethez ne csatlakozzék, hogy szánandó kimenetelű rendháborításra ne adjon alkalmat. —

Az oppositio még az nap este összejött 's nyilatkozott: hogy ő minden a' rend' föntartására szükséges eszközöket használt, a' kormány nem gátolta az előkészületeket, és most megtarthatását gátló erőszakhoz nyúl. Ezért az oppositio nehogy a' polgárok és nyilvános erőszak között összeütközést idézzon elő — *) lemond a' megjelenésről, 's hasonló lemondásra szólít föl minden jó polgárt. Ő azonban csak egy időig mond le jogáról 's minden alkotmányos módot meg fog kísérteni, hogy e' jogát érvényesítse, és a' harcot (t. i. a' vitát) ezen megvesztegetett, erőszakos, nemzetellenies politica ellen továbbra is küzdeni (t. i. szóval.) — Ugyan ekkor vádlóoklevelet tettek föl a' ministerium ellen, mellynek csak hamar mintegy 30 követ írta magát alája, ezen oklevél a' kamara elibe fog terjeszteni. —

Az oppositio' nyilatkozata esti 9 órakor jelent meg a' Patrieban, 's midőn köztudomásul lön, hogy a' banquet megtartásáról lemondottak az oppositioi követek, a' nép zúgott, iszonyú dühbe jött. A' nemzetőrség 2-ik osztálya rögtön tudatta az oppositioval ezen engedékenységet rosszaló nyilat-

*) Odjillon Barrotismus.

kozatát — „gyáva követek, ingatag emberek, megvesztegetett poltronfaj!“ szólt fogát csikorgatva gamin, diák, polgár, nemzetőr — a' gyarak, műhelyekben e' két nap alatt senki sem dolgozott 's a' nép kijelentette, hogy ők szilárdabbak lesznek mint a' követek, hogy a' manifestáció ő rajtok ne múljk, 's elhatározták, hogy akár lesz banquet akár nem, ők a' kitűzött időben, a' kirendelt helyen mindenesetre megjelenendnek.

A' n a g y n a p o k.

Február 22. — A' tegnapi esti hirdetések (a' rendőri igazgatóság' rendelete) mindenféle élénk mozgalmat idéztek elő. Mindazon ponton hol illyes ragasztva volt népes csoport gyűlt össze. Főn hangon olvasták 's bíralgatták ezeket, mint a' mellyek semmi által sem igazoltatnak. Ez a' modor mint a' melly a' kormány' önkénytes rendeletét látszott hirdetni éppen annyi bámulatot mint ingerültséget szült. Mindenki egy éppen olly csendes, mint hatályos manifestációra készült, és azért senki sem tudta fölfogni, hogyan hiszi magát a' minister fölhatalmazottnak békétlenséget hinteni a' polgárok közé? olly szigorú rendeleteket tévén minőket egyedül lángoló szenvedélyek ellen lehet foganatba venni.

Reggeli 9 órától a' boulevard a' leglelkesebb szemlét nyújtá. Nagyszámú munkás dolgozó köntösben (blouse, leggyakrabban kékszinű ümög mit posztóruha fölibe öltenek) 's kíváncsiak intézik léptöket a' Madelaine piaca felé, mint tudjuk ez volt a' követek' tisztviselők' és minden rendű polgárok összejövetelére kitűzött hely, kik magokat aláírták a' 12-ik arrendissiment' banquetjére. — A' sokaságon nem volt egyéb-iránt semmi ellenséges vagy fenyegető színezet, részint kíváncsiság' részint a' bizonytalanság' kifejezése ült az arcokon. Sergeant de Villel nem találkozott az ember, ezek kibujtak

egyenruhájokból. A' nép között egyetlen kiáltás, egyetlen ének se hallatszott. A' tömeg nőtt de csendes volt minden. —

A' külügyminister' kapuja előtt a' kard és puska nélkülfölállított katonaság, egykedvüleg nézte az elhaladó kíváncsiakat, csupán a' Madelaine templom előtti vasrács volt bezárva elővigyázatból.

11 órakor sűrű tömeg töltötte-be a' Madelaine előtti tért, a' rue royalt, Concorde piacot, 's a' sorkatonaság' 21-ik ezrede szétosztatva a' tömeget, a' templom' baloldalán foglalt helyet. Minden században bizonyos számú katona bárd, fejsze, kalapáccsal volt ellátva.

Egyszerre zavart kiáltás támad, az orvosi tanulóika' érkezik marseillaisét énekelve, és az ezen három nap alatt olly népszerűvé vált girondinsek' dalát. A' Concorde' piacán keresztül a' követikamara felé intézik lépteiket 's a' kíváncsi tömeg velök együtt tódul, a' szemközt nyomuló lovasság sebes vágatva tör útat közöttök. A' gyalog municipauk kik a' vizparti őrházat foglalják el, puska nélkül, keresztbe tett karokkal állodognak, 's nézik a' tömeget. — A' követi kamarába vezető hidon katonaság van fölállítva, kik megszüntessék a' közlekedést, követeknek jegyök' előmutatása mellett volt engedve átmenet. —

Az idő reggel ólta nedveshideg, 's még mindig komor — az eső is megered — mindenki azt hiszi, hogy az egyre csoportosuló fellegekből hulló eső elfogja oszlatni a' tömeget, — délfelé jár az idő.

Lovas municipiauk' egy osztálya érkezik, sebes léptetve futják át a' hidat, 's a' concorde piac közepén állodognak meg az obelisque előtt. Az elysiomi mezőkről dragónok sebes vágatva közelednek, utjokban „éljenek a' dragonok!” kiáltással fogadja őket a' tömeg, miután egész hosszában végig futják a' tért, a' municipauk előtt állodognak meg. Ugyan ekkor egy osztály lovas vadász helyezi magát ugyanezen sorba. — Sűrű tömeg tódul erre a' pontra. Tökéletesen el van várva az út. A' tömeg közül fütty, sívítás, kiabálás emelkedik. Gúny és szidalmak között kövek repülnek a' lovas municipiauk

fejeire, hogy a' sisak csattog mint jégessőtől ostorozott üveg. Egy cabriolet közeledik két nő ül benne, a' nőket illedelmesen szállítják ki, a' kocsit fölborítják. A' lovasság kiugrat, hogy szétverje kik a' rendtelenség' kezdői, sőt egy annyira vakmerő, hogy beugrat a' tömeg' közibe, rögtön négy izmos blouseos ragadja meg a' ló' négy lábát 's a' lovagot lovastól dobja a' kövezetre, a' municipált eszméletén kívül viszik el. Itt kezdődik a' zavar. — A' dragonokat megtapsolják 's élte-
tik mert czekek oszlatás alatt nem használták fegyvereiket. — A' municipauk újabb zaklatására csakhamar szétoszlottak, a' véletlen rohanás mintegy 12 egyént ütött le lábáról. Fölemeltek a' sebesülteket kik között egy öreg asszonyt kardcsapástól meggyilkolva találtak, egy munkásnak fejét, másiknak nyakát szelte a' csapás.

Másszerű jelenet történt ugyanekkor a' Madlaine piacán, és a' külügyminister' laka előtt, egy embert kibén titkos rendőri kémre ismertek agyonköveztek.

A' minister' laka előtt a' legnagyobb rendtelenség volt, a' kapukat bezárták, köveket dobáltak a' kapu 's ablakokra — a' kövek' ütésre pengve hült le az összetörött üveg még mindenfelől kiabáltak „Le Guizotval! le a' kutyával!“ — Egy lovas municipal lép ki hogy rendet csináljon, de közápor fogadja 's nyomban visszavonul. Ekkor több segítség érkezik melly a' minister' lakát körülvéve mint akármely várat úgy őrizte azt, — a' kaput lovas municipeauk, a' kert' falát sor-katonaság foglalja el — úgy, hogy többé nem volt támadás ezen a' helyen. —

A' boltokat bezárták a' boulevardon mert a' tömeg nem hogy kevesbült sőt egyre szaporodott.

2 's 1/2 órakor 100 fegyvertelen blouseos huzódott az elysiumi mezőkre, az utjokban talált székek 's locákból két óriási barricadeot építettek, ez a' hely néhány százlépcsényi távolságra esik a' concorde piacán fölállított katonaságtól, azután körülvettek egy őrházat 's olly vakmerő elszántsággal

ostromolták azt, hogy a' dühösen megtámadott katonáknak alig maradt idejük bezárni a' rostélyt, ekkor egy munkás vált ki a' csoportból, fölmászott a' léczezetre 's rendíthetetlen léptekkel haladt előre „utánnam a' ki francia!“ kiáltott fölhivólag öt bámuló társaihoz, 's az őrházablak' párkányára ugorva lépett a' szobába, társai követték — a' katonákat pedig úgy leigézve e' bátorság, hogy mielőtt rémültökből eszméletre vergődtek, vagy fegyvereiket használhatták volna, már támadóik' hatalmába jutottak, — a' nép felgyújtotta az őrházat. —

Nem messzire e' helytől egy a' francianemzetet nagyszerűen jellemző esemény történt: Mig itt az őrházat ostromolták 10—12 gamin csuszott a' szék 's padokból rögtönzött barricadehoz, 's tüzet gyújtott alá; tüzet gyújtani pillanatműve 's e' tekintetben senki nem tesz túl a' párisi gaminon — a' növekedő lángot észrevette a' katonaság, 's hogy a' gyermekeket szétűzze, két lovas municipal vált ki a' sorból 's tartott a' tűzfelé. A' gaminok nem futottak el a' közeledők látására sőt ellenkezőleg — ellentállásra készülve ragadtak föl egy egy üszkös széklábat, 's így várták be támadóikat. Alighogy ezek megérkeztek a' gaminok ujongva vették félkörbe, 's a' kezeikben lévő lángoló hasábokkal handabandázva szoritották e' két szerencsétlent a' tűz felé, rövid de dühös csata folyt, a' két katona nem védelmezhetette magát egész biztossággal, a' gaminok ugyan is a' mennyiszert egyik keresztül akart vágatni lova' orrához nyomták a' lángoló hasábot, a' ló trüszögve, ágaskodva, toporzikálva ugrott vissza, 's a' katonának minden figyelmét oda kelle irányoznia, hogy lováról lene maradjon, illy hátrálás alatt egy alig 14 éves gamin ugrott elő 's kiragadva egyik municipal' kezéből a' karabélyt úgy lötte mellbe, hogy az rögtön holtan bukott le — „vesszenek a' kutyák, le a' municipeaukkal!“ ordított e' hős tett látására a' többi, 's ujult erővel rohantak a' másikra, lerántották. — A' puska durranás fölidézte az őrházban lévő munkások' figyelmét, 's az őrházban legyőzött katonák' puskájival fegyverzetten rohantak a' hely' színe felé — a' kétsébeesett municipal a' már néhány pillanat' múltán bekövetkezendő halálának nézett

eleibe, — azomban e' helytől alig 10 lépésnyire egy e' csatában sebesített gamin' kedvese állott 's szeretője sebét kötözgetve tökéletes részvétlenséget mutatott minden más iránt mi körülötte történt — „Kisasszony!“ — szóllitá meg egy kabátos ember, tétlen tanúja az egésznek, „mencse meg e' szerencsétlent!“ — „Nem!“ felelt a' leány ő megsebesítette a' szeretőmet“ — „Ő csak magát védelmezte, 's mindenkinek kötelessége védeni magát ha megtámadtatik, mint önnek kötelessége most megmenteni a' védtelent!“ — „Uram az én hatalmam“ — „A' kegyed szépsége elég hatalmas megmenteni hogy ha akarja, mondjon igent, hogy akarja és“ — „igen akarom!“ — „Fusson tehát hozzá, borúljon nyakába kérje a' népet kegyelmezzen, mondja, hogy ez az ön édes atya, és a' francianép bizton számolhat rá kisasszonyom — megfog kegyelmezni egy illy szép lyány édes atyának“ — A' lyány engedett az idegen kérésének. . . . Ekkor érkezett meg másfelől a' nép. Puskájokat fölvonva céloztak többen a' szerencsétlenre — „Kegyelem kegyelem ez az én édes atyám, kérlek nebán-tsátok az én szegény atyámat!“ esengett a' lyány 's a' nép — lecsillapult e' tett' látására, puskájokat leeresztették, szánalom fogta el szívöket, megkegyelmeztek.

Azomban a' milly fogékony e' nemzet a' nemes érzelmek iránt, úgy gyűlöl mindent mi az aljasság' bélyegét hordozza homlokán. A' titkos rendőri kémek iránt könyörületlen. Épen ezen pillanatban a' bastille' terén fogtak el egy illyet, 's nem fegyverrel, karddal, puskával, de mint arra méltatlant, fapapucsosl törték össze a' férget. —

Két óraker a' palais royalban is csukták a' boltokat, mintegy 300 egyénből álló sereg közeledett. St. honore' utcán vonultak keresztül 's Vivienne utcába fordultak be, a' tőzsde' irányába. Utjokban Marseillaisét és Girondinsek' dalaít énekeltek. Illetetlen hagytak mindent, semmihez nem nyúltak mi a' másé, kivéven a' fegyvertárákat; ez azomban olly vajami mi hasonló körülmények között kimentti maga magát, senkit föl nem tartóztattak, senkit szóval se sértettek, inkább százan kitérték egy szemközt jövő öreg ember, vagy

asszony 's gyermek előtt. A' tüzsdét rögtön csukták a' közeledő sereg' látására. Oktalan félelem, gyáva méltatlanság! a' szabadságért küzdő francia..... de majd erről alább, hisz nem kell commentár, e' három nap elég bőségben mutatja példáit az önmegtartóztatásnak, adná isten, lenne erőm egész elragadó nagyságokban szemetek' elébeidézni. — E' csapat a' boulevardokon végig a' bastille térre vonúlt, utjokban mindenütt előre csukták a' boltokat.....

Három óraker több barricadeok emeltettek a' Rivoli St. Honoré, és a' mellék utcákban. Legelősször is egy omnibust borítottak föl a' pénzügyminister' laka előtt, utánna két kocsit, miután előbb egész illedelemmel — mit a' francia a' leghevesebb csata közepette sem hagy el — szállították ki a' bentülöket. Rögtön egy csapat lovasság érkezett kik széthányták a' készülő barricadeot — St. Honoré utcában épen illy hirtelenséggel emeltek és bontottak szét egy pár kocsiból készült barricadeot. E' tekintetben t. i. barricade építésben 13 — 15 esztendő s gaminok a' legügyesebbek, eljárásuk következő: jön egy semmi rosszat nem sejtő kocsi, látására a' gaminsereg szétozlik, férehúzza magát, a' falmellé vonúl mindaddig míg a' kocsi irányukba ér, ekkor előugrálnak, a' lovak gyepöljébe ragaszkodnak, egyik kioldja az istrángot, másik az ajtót nyitja föl, leeresztik a' kocsi hágsóit „s'il vous plait monsieur, madame?“ — (ha úgy tetszik uram, engedelmével Asszonyom!) szólnak a' bentülökhöz 's a' kocsit leültetik rudjával égfelé — nincs példa hogy a' kocsiban ülökkel illetlenül bántak, természetesen arra sincs példa hogy valaki hasonló esetben ellenszegült volna. — Párisi lakosoknak elég tapasztalásuk van illyesekben, legtöbbször mosolyogva hagyják oda helyöket, 's az igazi párisinő olly vigan fogadja el e' gamin udvariasságot, mint akármellyik salonhős' hízegő bókjait: rátámaszkodik a' gamin' vállára, 's kecses negéddel lépeget a' leeresztett hágsókon lefelé, a' gamin ilyenkor a' kocsiába lép, leadja a' talán bentfelegett podgyászt — mit a' nő csinos bókka lckötelező nyájas szókkal fogad, 's vigan lelt odább. Tudunk esetet, hogy egy gamin gyöngédségből lakáig kísérni

ajánlkozott egy nőcskét, miután a' finom kezekhez aránylag nehéznek találta a' podgyászt „mert“ ugymond „egy francia elnem szívelheti, hogy egy nő kellemetlenséget legyen kénytelen tűrni“ — „Hagyja el édesem“ — lön a' nő válasza — „önök most a' szabadságért harcolnak, 's ezt tudva eltűrhetünk mi nők is egy kis kényelmetlenséget....“ — „A' kényelmetlenséget már tűri ön asszonyom; mert ime kiszállítottuk kocsijából 's gyalog kell haza mennie, ezen nem segíthetek! de segíték legalább ott a' hol lehet, 's a' csomót utánna viszem; ha ezt nem teszem a' lovagiasság ellen véték, pedig ez olly hiba lenne mit semmi nem képes kimenteni, nem még a' szabadságérti harc sem asszonyom. Tessék hát előre menni, hogy a' podgyászt utánna vihessem!“

A' katonaság' támadása komolyabb szint öltött 's a' tengerészügyi ministerium előtti vasléczet támadta meg a' nép. Pusztá kézzel törték ki a' karvastagságú foglalóvasat, szétfeszítették azt, 's az ekkint megszabadított részint hegyes, részint lándzsákban végződő rudakból rögtönöztek dárdát a' katonák ellen. Ezeket a' rudakat használják a' rendes barricade (alább majd megírjuk hogyan készülnek) építéséhez szükségse utcakövezet fölfeszítésére is. Hasonlókép szétszedték a' St. Roche temploma előtti rácsot.

Másfelől a' fegyveres boltokat vették ostrom alá. — —

Ennek híre félelemmel töltötte el a' palais royali boltosokat, — gyorsan zártak be minden tárat, a' palais royal' udvarát körítő sorompót elzárják — a' Chateau d'eau előtt portyázó municipálsereg űrházába vonúl, — eltávolították a' palais royal előtt állomásozó bérkocsikat, 's egy omnibust, cabrioletet, kocsit sem bocsátottak többé e' téren keresztül. —

A' zavar nő, többtöbb nép forong az utcákon, a' lárma, zaj, percről percre nagyobbúl, ollykor száguldó lovas csapat rohan el, markokban vérrel festett kard suhog, 's lovaik lábai alatt szikrát hány a' kövezet — 5 óra felé fölhivólag szólnak a' dobok, a' dobosok előtt polgári granátosok, utánnok vadászok, de csak gyéren, mert az első órákban, mint afféle csa-

lados emberek; a' gardenationale nem mutata nagy kedvet részt-
venni a' harcban. —

Híre volt, hogy est' érkezével a' légszeszvilágítást
veszik ostrom alá, hogy így a' sötétben rabolhassanak, hazug
hír volt mint a' többi illyes, 's a' szabadság' ellenségeitől ko-
holtattott, hogy a' nép ellen ingereljék a' polgárokat, — est'
beáltával a' legrendesebben világított a' szesz, kivéven az
elysioi mezőn fölállított lámpáknak melyeknek öntöttvas osz-
lopait barricadehoz foglaló keresztúrdakül törte le a' nép. —

A' sorkatonaságot a' merre csak vonúl „éljen a' sor!“
(„vive la ligne“) kiáltással fogadják; ezek t. i. kimélik a' népet.
— A' politechnicum tanulókat nagy szerepet játszanak forra-
dalmakban mint segítői a' népnek a' katonaság ellen, 's a'
merre mennek rendkívüli tapsban részesülnek. — A' municipi-
pauk több ezredből szedett igen derék, válogatott egyé-
nek, mindnyája megüti az ölet, 's hogy valakit közibök ve-
gyenek; külső szépségen, férfias erőn, bátorságon kívül, három
évi mocsoktalan magaviselet kívántatott — egyéni becsületes-
ségök ellen nem is lehet kifogás, de a' nép iránt kiméletle-
nek, viszont ő rájuk tör legkegyetlenebbül a' nép' bosszuló
dúhe, — jaj a' municipálnak ha kettőt hármat külön szakaszt-
hatnak! Egy őrházat hova municipauk menekültek följuyta
a' nép, 's bent is égnek ha a' segítségökre jött sorkatonaság
nem menti meg a' fulással küzködöket, nagy bajjal sikerült
elnyomniok a' tüzet.

St. Denis, St. Martin utcákban kezdődik a' zaj, ez a'
valódi forradalmi rész. 200 egyén pusztá kézzel foszt meg
fegyverétől egy csapat katonát. Barricadeok emelkednek utcai
kövekből, butordarabok töltik be a' hézagot, az egészket ke-
resztbetett vasrudakkal erősítik össze, — dühös csata foly. A'
katonaság szuronnyal rohan, a' nép lövéssel fogadja, sokan
húlnak el, — a' tüzet parancsoló tábornagy' vállairól letépi
a' rojtokat, lefegyverzik, sőt életét alig sikerült megmenteni
egy pár bátrabb közkatonának.

A' Caroussel piacon nem engednek senkit keresztül, a'
Király, Nemour, és Montpensier hercegek' kíséretökben lóháton

jelenik meg, beszédet tart a' nemzetörséghez, — hasztalan fáradság! bajos orránál vezetni az egyszer megcsalt franciát, itt szóvirág nem elég, itt nincs táblabíró, 's pusztában elhangzott kiáltás a' kegyes királyihang. — 9 órakor a' Transnonian negyed' St. Martin St. Denis utcákon temérdek barricade áll készen, katonásan őriz a' nép! A' hazamenőket legnagyobb szivességgel segítik-keresztül 's vezetik lakókajtajáig. — Rambuteau utcában faklyás egyének járják sorra a' házakat, addig kopogtatnak még valaki megjelenik — „ki az?“ — „a' nép!“ — „mit akar?“ — „fegyvert, ha van!“ — van!“ — a' kapukon hol kiadják e' szavak olvashatók „kiadták a' fegyvert.“

Est' beáltával oszlik a' tömeg. Ime világos példája, hogy a' francia nem rabol a' szabadságharc' ürügye alatt! — az utcák népetlenek, a' boltok zárva, 's mintha éjfél után járna az idő, olly csend a' falak közt, egyegy sebessen elhaladó kocsi' dörgése, vagy a' halkan elvonuló nemzetörsereg' lép-teinek kopogásától hangzik pillanatra a' kövezet, azután — ismét előbbi csend. — 120-ra teszik az elfogottak 80-ra a' sebesült, 's 59-re a' holtak' számát. —

A' Victoire piacon boulevardokon örtüzek égnek, körülöttek katonák — barátságosan beszélgetnek a' közibök telepedett egyénekkel, kik társaik' a' nép védelmére szólítják föl őket. — A' nép is örtüzet gyujt a' barricadeok mögött 's viraszt-szemében élénk tüze ragyog az elszántságnak, száraz kenyéren rágódik 's — arany szabadságról álmodozik.

Senki nem tudja mit hoz a' holnap? — — — A' 23-ki történet dühös folytatása az éj közbejöttivel megakasztott nagyszerű kezdetnek. — A' reggeli hajnal' első pirkadása összeegyül az örtüz' lobogásával 's kísérteti fényben világítja az éjt keresztül virasztott barricadeok' emberét. — 100,000 fegyveres katona van Párisban, a' nép ezt tudja — 8 napi eleséggel vannak ellátva a' kaszárnyák, a' katonaság' kezeiben puska, szurony, ón, puskapor olly nagy bőségben, hogy fölvettethetnének vele egy városnegyedet, — ezenkívül a' katonaság rendezett, az éjt nyugodalomban tölté,

meleg ágyban pihente ki a' nap' fáradalmait 's uj erőt bátorságot gyűjtött a' reggeli étel italból, — míg a' nép utcaköveken virasztott, dideregve, éhesen szomjasan. Illy körülmények között kiállhat jót a' kimenetelről? győzhet-e az elszórt éhesszomjas csapat; kinek sem vezére, sem biztatója, egy jóltartott táborsereg ellen? töltött ágyúkat cepelnek végig az utcákon, tüzerek izzó kanóccal kísérik a' vészjóslo madarat, a' nép ezt tudja, 's mégis habár mindenki kételkedve rázza fejét a' kimenetelen, habár mindenki borzad e' szemlére, ő maga az a' ki rendületlen, ő maga az a' ki nem borzad, ő tisztában van, karában erő, szívében elszánt indulat, agyában világosság, vele az öntudat „halál vagy szabadság!“ gondolja mert nem szöll de hallgat, mogorván néz, lesi ellenét, tür nyomort, de mért önmagában bízik — nem kételkedik.

Ujongás, harsány trombita szó, dobok' kereplő' zaja, fegyvercsattogás, puskaropogás, élénk csatazaj, a' győzedelmes nép' vad kiáltása, közben egyegy haldokló „jaj“ tölti be a' levegőt. — A' concorde piacon álgúyú vannak kiszegve. — Tömérdek barricadeot építenek: messengeriák, omnibusok, cabriolettek, lisztel porral tömött zsákok; hogy az álgúyú se járja, kövekkel színig rakott hordók, divánok, márvány asztallapok, szekrények hevernek egyegy csomóba halmozva, 's megannyi bástyát képezve zárják-el a' szabad közlekedést, a' templomok' előtti rácsolatot szétszedte már a' nép, kettő három feszíti e' vasléc' hegyét az utcai kövezet' hézagaiba 's így föltépve az első 4—5 követ, a' többit úgy morzsolják utánna mint a' csövestengerit, vagy a' száraz pogácsát. E' kövekkel legelősször is a' leültetett kocsik' belsejeit töltik meg, azután előtte utánna halmozzák a' rakást, közbe hogy erős, összetartó legyen, hosszú vasrudakat, olykor egész sorompót fektetnek. Kétfelől a' házak mellett annyi hely van hagyva, mennyi elég egy gyalog embernek, hogy e' résen teste' élivel vergődhessék át. A' nép töltött fegyverrel őrizi a' rést, a' jövőket egy a' menőket a' másik oldalon bocsátja. Szigorú a' rend, minden elmenő köteles a' barricade' tetejére egy követ tenni föl, akkor mehet, addig nem, kivévén a'

nőket, az öregeket, és a' gyermekeket — nos hogy tetszik? jertek ide ettől az utcai gamintól emberséget tanulni óh ti divatbábok, magatokat túlélt, kiégett keblű, üres koponyájú fertály mágnások! Lássátok már egyszer át az isten áldjon meg benneteket, lássátok már át egyszer valahára, hogy nem lealázó csúszás, mesterkelt hajlongásból áll az igazi finomság! hogy a' legczifrább bók ha a' szív nem tiszta honnan a' bók ered olly aljas majomcomédia, mellyben csak a' hozzátok hasonló míveletlen lelkek találhatnak nem csömörletest! ez a' nép olly szurtos a' barricade' porától mit sárrá gyúrt az eső, hogy a' peccéttisztító nem veszi ki ha hozzá dörgölöztök, de azért jöjjetek! csak egy pillanatig legyetek tanúi léleknagyságának, szívnemességének, 's úgy megtisztultok; hogy 10 évi válogatott saloni élet sem lessz képes beszennyezni a' megtisztított helyet.

Fegyveres csapatok húzódnak el, legveszélyesebbek a' municipauk, ezek nem elégesznek meg az utcai népre puszkázni, de az ablakokból bämüló egyéneket is lelövik ha föl-szöllításokra nem csukják be ablakaikat — asszonyokat sem kimélnek, 's magam láttam egyet összerogyni, szántszándékkal vették e' célba, vagy csak úgy találta föbe egy eltévedt golyó nem állíthatom.

St. Denis utcában heves összeütközések. — 10 óraker barricadeok zárják az ezt keresztülmetsző utcákat — 20 főből álló szomorú csapat vonúl el a' házak alatt, nyugágyra terített holtat hoznak; egy fiatal munkás' tetemét, nadrág 's ümögéből áll öltözete, a' municipauk öpték meg félóra előtt, mellén volt megtépve az ümög, 's vérfolt jelölte a' sebhelyet. — „Tisztelet a' holtaknak!“ 's az utban talált nép levett kalappal áll föl, 's földözetlen fővel marad még elhaladnak..... így tanúsítja tiszteletét a' szabadsági martyrok' hült tetemei iránt.

A' legutolsó gamin büszke azon barricadera mellynek ő vetette meg alapját, 's nem egy példa mutatja miként készebb gyakran szemeközé nézni a' bizonyos halálnak, sem hogy barricadeját hagyja oda. A' tömérdek példák közül egyet idézünk: St. Martin utcában történt. A' sorkatonaság' egész

csapatja közelg egy olly barricade felé, mellynek résén egyetlen gamin áll őrt, — a' gamin észreveszi a' közeledőket 's kétségbeesve kiabál; segítségül hívja társait. Szavára nem hajtanak, történetesen épen népellen az utca. Ez alatt a' katonaság egyre közelg 's a' gamin látja nincs remény megmenthetni barricadeját, fölragadja tehát a' zászlót 's a' barricade' tetejébe ugorva térdre ereszkedik. A' katonák célba veszik. A' fiú nem veszi el lélekjelenlétét, de beburkolja kebelét a' zászlólobogójával 's mellére mutatva határozott hangon szól — „ide csak ide! löjj ha van bátorságod, löddmeg nemzeti zászlódat hogyha francia vagy!“ — egy polgár tanuja az egésznek meglágyúl e' jelenetre, fölmászik, a' fiú elébe lép, 's mellét kitérve szól. „Fegyveres katonák gyilkoljátok meg fegyvertelen polgártársatokat!“ de a' katonaság leeresztette a' fölvont fegyvert, egyetlenegy se lőtt, visszafordultak.

Az egyre kereplő dobok fegyverre szállítják a' nemzetőrsereget, kik a' szemközt jövő néppel találkoznak. — „Éljen a' reforme!“ ordítja a' nép. — „Éljen a' reforme!“ válaszol a' nemzetőrsereg 's barátságosan keztenyujtva vonulnak el egymás mellett mint ugyanazon elvért küzdő, együtt élő, 's ha kell együtt haló testvérek.

Guizot ezalatt jelentést tesz a' követkamarában, miszerint a' király gróf Molét egy új ministerium alakítására rendelte magához, tagjai: Dufaure, Vivien, Villeaut, Passy, Toqueville, Gouin, Lanyer, addig pedig így szól Guizot míg a' mostani ministerium áll, — ő kötelességét fogja teljesíteni, a' törvényeket kezelni. Iszonyú zavart idéztek elő e' szavai, 's az oppositiótól bukása hírére olly tapsot nyert; a' minő szíves tapsot még kevés becsületes ember kapott.

Odillon Barrot a' saját, és még 52 más követektől aláírt vádlevelét nyújtotta be a' ministerium ellen, az új ministerium alakításának hírére visszafogja ugyan azt venni mint kijelenté, de mégis a' vádlevél a' bureauhoz útasítatik, a' vádlevél pontjai:

1. Kivülről franciaország becsületét, és érdekét árulta el.
2. Az alkotmányt alapjában hamisította meg, a' szabadság' biz-

tosítékát lábbal tapodta, polgári jogokba nyúlt 3 rendszeres vesztegetést kísértett meg. 4 A' ministeri érdekekben a' nyilvános hivatalok mint minden attributumok és kiváltságokkal kereskedést üzött. 5 Ugyanezen érdekekben a' státus' pénzügyét tevé tönkre, így a' nemzet' erejét, tekintélyét becstelenítette. 6 A' polgárokat erőszakkal fosztotta meg olly jogoktól minökkel minden szabad státuskormány bir, és a' melyeknek gyakorlatát a' Charta, törvények, és a' múlt biztosítják, végre 7. hogy nyílt forradalom ellenies politikával minden nyeresiményét a' két forradalomnak kérdésbe tette, 's az országot zavarba döntötte."

A' tanulók is nyujtottak be egy kérélevelet 800 aláírással. Hasonlóképp a' polgárok a' ministerium ellen, és a' reforme mellett. Minden pillanatban kimentek a' követek hogy azt elfogadják. —

A' csata ezalatt percre sem szünt meg, de reggeltől szakadatlanul foly. Több barricadera vérszinű lobogó van tűzve, 's itt legdühösebb a' csata, általánosan pedig St. Antoine Montmante, Vieille du Temple, St. Martin, St. Denis utcákon foly leghevesebben, több tiszt esik el. Egy tábornagy' koponyáját zúzza szét a' golyó. Egy osztályfőnök a' place du Chateleten öletik meg midőn egy barricadeot akar rohanással venni be — a' főnöküket elvesztette katonaság között nagy a' zavar, 's most a' nép támadja meg őket, elszedik puskájokat, 's az ellenök készített golyót ellenségeikre lövik — tetemes a' holtak' és sebesültek' száma; az elsők tisztelet, utóbbiak a' leggyöngédebb ápolásban részesülnek. — Zápóra húljon bár a' golyónak a' francia nem hagyja el sebesülteit! — például:

A' boulevard Bonne-Nouvelen egy sebesült fiatal embert fogtak el a' katonák, 's a' Gymnase színház előtti őrházba vitték, a' fiatal társai összeszövetkeztek 's kiabálással kérték vissza a' foglyot, a' katonák nem tüzeltek — „Mért nem löttök?“ szolt a' fiatal sereg — „telyesítések köteleességeket mi is telyesítendjük a' magunkét!“ ezalatt hágcstó támasztottak a' falnak, fölmásztak, 's fiataltársukat megszabadí-

tották, a' katonaságtól egyuttal elszedték a' fegyvert, kisütötték a' levegőbe 's így adták ismét vissza. — „Éljen a' sor-katonaság!“ kiabált e' vitéz, s' nemes tett' látására az oda gyűlt tömeg. — —

Minő jószívű a' francia, erre velem történt esetet mondhatok: A' vendéglők be voltak zárva, az idő délután, 's én még mit sem ettem „Citoyen!“ szólék egy falatozó barricade'-örhöz „átkozottul éhezem, és ha ön. . . .“ — szavamba vágott — „hogyan ön éhes? ah! itt! fogja ha úgy tetszik“ — 's kenyerét két darabba törve nyújtá felém nekem — „bocsánat polgártárs!“ — szólt e' közben mentegetőzve — „hogy egészen oda nem adom, de még ma én sem ettem, 's így én is éhezem!“ — „ah éljen a' testvériség!“ (vive la fraternité!) szólt egy harmadik — „én már nem vagyok éhes itt egy darab kenyér, osszák kétfelé!“ —

A' francia jó kedvét sem hagyja otthon azért hogy harcba megy. A' municipaok egyet combon löttek. — „Jaj!“ kiabált sántikálva „szerencsém, hogy nem vagyok Guizot, mert most nem tudnék szaladni!“

A' municipeaok jöttek 's egy Gamin a' közben a' hogy célzásra emelte puskáját, meglökött, a' puszka eldőrdült 's egy municipal leesett — „hah!“ kiáltott „ez a' golyó ugyan rosz földbe esett!“ azután hozzám fordult 's bocsánatot kért, a' mért megtaszított.

— „A' kezedet! „szóla egy haldokló, fiatal barátjához — „megállj csak egy pillanatra, előbb nem, míg meg nem boszúltalak“ 's csak miután lelötte ennek gyilkosát, szorította meg barátja hidegülő kezét. — „Meg vagy boszúlván barátom!“ — „köszönöm!“ hörögte a' haldokló, lelkét kilehelve.

A' hősiségnek nagy példáját adta egy munkás, lovas municipal csapat vágatott, 's ő a' rohanók elébe plántálta föl a' szabadság' zászlóját — kardcsapás repesztette el koponyáját „szabadságért halok meg!“ voltak végszavai.

A' nemzetűrsereg ma sem igen vesz tényező részt a' csatában, 's e' tekintetben sokat tett Cremieux' válasza, ki a' hozzá tanácsért folyamodóknak, kérdésekre e' jelen körülményekben miként viseljék magokat — illyforma feleletet adott:

„Uraim és kedves polgártársaim! ma reggel midőn a 4-ik osztály népes küldöttsége szerencsétlenül, hozzám jöven — tanácsomat kérni, miként viselje magát e jelen körülmények között, én nekik ezt mondtam. — „Védői a közbátorság és a szabadságnak, menjenek tömegestől puska nélkül, főkép azon helyekre; hol az összeütközések zajosak. Szüntessék meg a csatát, nehogy kifolyjon még több testvéri vér, polgárok vagy katonák! mert a katonák — éppen úgy testvéreitek mint a néplé a nemzetőrsereg zajos tapsal fogadta ez emberbarát szavait, 's itt az ok, mért hogy a második napon sem dobta magát a harcolók soraiba, ellenkezőleg békéltető szerepet játszva főkép odaintézte hatályát, hogy a sorkatonaság és nép közötti komoly összeütközést hátráltassa, mennyire lehet. Lepelletier-utcában egy nemzetőr parancsnok így szólt az előnyomuló vasascsapat főnökéhez „— ön nem fog keresztülmenni, ez a negyed csendes, le Guizotval, éljen a reforme!“ a főnök köszönt 's a vasasok hallgatva húzódtak el. Sok támadást gátoltak illymódon visszatartóztatva a vadászat, sorkatonaság 's dragonok több csapatjait. —

Másfelől egyre foly a csata, nő a lárma, egész sorlovés kerepel harciénekök a marseillaise' buzdító hangjai közé — mindenfelől hordják a holtakat, és sebesülteket, több őrházat gyujtanak föl 's egy lánchidat mellyre katonaság menekült, elvágva, min függött, a sodronyból fonott köteleket — buktatnak a Szajnába. — A francia rendkívül ügyes a barricadeok oltalmazásában, 's kivált ha már puskája van, a győzelem részére szinte bizonyos. Az első barricadeokat őrházak élébe építik, hol a vész legnagyobb, vagy keresztutcákra, hol a rohanás legsűrűbb — a barricadeokat úgy alkotják, hogy az őrház felé eső rész meredek mintegy hátat vetve, torlógátat képezzen, erről jönnek a katonák, a másik rész meneteles, itt áll a nép, — már most ha a katonák jönnek, a népnek csak fele süti ki fegyverét. Egy a legjobb lövő a főtisztet, többi részint az alsóbb tiszteket, részint az első sor egyéneit (Franciaországban népmulatság a céllövés) veszi célba.

azután ezek töltenek 's az örök másik fele foglalja el a tü-

zelő pontokat — ha a' katonaság ekkor se vonúl vissza 's előnyomúl, a' barricadenál bizonyosan megáll, mert nincs más mód bevenni azt, mint vagy fölkapaszkodni a' leggyakrabban másfél öles barricade' tetejébe, hol a' nép csapásraemelt vaslécekkel várja, vagy a' házakmelletti részre kerülni — hol azonban egy széltében két ember nem mehet — 's itt a' nép gyilokkal fogadja. — St. Antoine- utcában a' sorkatonaságból egyetlen illy barricadenál 34 esik el, ellenben, st. Denis kapujánál a' két tűz közé szorúlt barricadeurök, számra 15 közül egy se menekül. — St. Martin kapujánál egy sorsólövés 7-et terít le szinte a' nép közzül.

„Le Guizotval éljen a' reforme!“ hangzik mindenfelé.

A' két kamara' küldöttségge, nemzetörsereg, polgárok, tanulók' kíséretében a' Tuileriákba megy, hogy a' ministerium' elbocsátását sürgesse — másfelől 3,000-en, követve roppant néptömeg 's nemzetörseregtől szinte oda, ugyanazon okból. — A' sorkatonaság' több legiója lefordítja puskáját 's fraternisal a' néppel. —

„Le Guizotval! le a' ministeriummal! éljen a' reforme!“ kiáltja polgár, nép, katona, egy szív- egy lélekkel. Csak a' municipál marad kutyakövetkezetes 's a' hol ezek állnak, a' merre ezek mennek, ott foly a' vér, arra megy a' halál.

Egyszerre híre terjed, hogy Guizot megbukott, a' ministerium változott, 's e' hirre a' nép mint a' város más színt, más alakot ölt; a' könnyebb barricadeokat széthányják — a' nép eldobja fegyvereit 's a' katonák' soraiba rohan, 's kik pillanat előtt mint ellenség állottak szemközt, már mint testvér ölelkeznek, barátságos szavakat váltanak, ezer meg ezer kölcsönös bocsánatkérés között csókolják meg a' homlokot; melyet pár perc előtt még ugy célba vettek, hön szorítják keblökhöz az így félreismert szívet. A' katonák csudálkoznak, hogy tudtak ők löni erre a' nagyszívü népre? a' nép csudálkozik, hogy tudott löni ezekre a' derék katonákra? mindkét fél csodálkozik, hogyan lehettek ők ellenség, mikor testvérek lehetnek? — — Soknak köny csorog szeméből, legtöbb szóhoz nem jut, gondolkoznak — mert nem tudják fölfogni, honnan

e' félreértés egyszerre világos lesz, hogy — — —
 's „Guizot!“ hangzik a' tompa vád, „Guizot!“ ismétli egy
 millió a' vádat, mert a' név lesz a' vád, és mintha nem volna
 e' névhez más méltó nagy átok, a' név lesz az átok, 's az át-
 kozott név' kimondásával, egy millió mondja a' bűnös' fejére
 az átkot. Fölvilágosodott nemzet! a' legutolsó Gamin tudja
 miért harcol, mert ime vége az oknak, 's ő leteszi a' fegyvert.
 Nagylelkű nép! ha ő örül, azt akarja, hogy örüljön ellensége
 is, és elitkolja sebé, de ölelésre nyújtja ki karjait. St. Martin
 utcában hat munkás jött, egy nyugágyat hoztak, mellyen egy
 sebesült feküdt kiterítve, az alig három perc előtti csatában
 kapta sebé, egy barricade oltalmazásában. A' katonák megille-
 tődve nézték, sőt legtöbben félrefordultak, szégyelni látszá-
 nak az elkövetetteket — „mi ez barátim?“ kérdezte a' sebe-
 sült, átlátták már a' katonák, hogy nem jól teszik, mikor reánk
 lönek testvéreikre, átlátták már, hogy mi az ő szabadságukért
 éppen úgy harcolunk, mint a' magunkéért, 's azért fraternisál-
 nak polgártársainkkal?“ — „Légy nyugodt polgártárs; a' csa-
 tának már vége, Guizot megbukott. . . . 'S most a' katonaság
 szégyelli hibáját! — „Hányadik legio ez?“ kérdé a' sebesült,
 — „az ötödik!“ lön a' válasz — vigyetek közbök, ők ellen-
 ségeink bár, de vitézül harcoltak, hadd szorítsam meg kezöket
 a' derék katonáknak.“ Boldog hazája illy fiaknak, szabadság
 bölcsője Franciaország! a' te neved vet fényt Európa egére.
 Ime egy példa, minő szív van e' nemzet fiaiban, csatában! dühö-
 sek mint az oroszán csata után nemesek mint az oroszán, harc-
 ban elég hős legyözni ellenét, de harc után még nagyobb
 hős, 's legyözi önmagát. A' barricadeokon kölykeiért küzdő
 tigris, egy perc 's kivított szabadságában volt ellensége' ke-
 belén könyező gyermek — olly egyszerű, olly naiv, mint az
 örömeben könyező gyermek. —

A' külügyi minister, Guizot háza falára ezt irták: — „eb-
 ben a' házban több esinos szobák vannak bérbe kiadandók“
 és „ebbe a' házba lakó kerestetik!“ tehát csak tréfás guny a'
 büntetés.

Sötétedik, de csak a' mezőn, mert Páris fölött most két

föl a' nap, az utcákon ragyogóbb a' világosság, mint volt dél közepette, megéresztik a' légszeszt, 's mint tündérek' palotája egyetlen fényözönben uszik a' város, ünnep legyen, kívánja a' nép, a' nép szava isten szava, és lesz egy ünnepély, egyszerű, de egyszerűségében méltó a' naphoz: hullámzó csoport, tarkabarka tömeg — fáklyákkal kezeikben 's a' legbizarrabb színvegyületben — tölti meg az utcákat. Nincs kém, nincs közöttök rendőr, de épen azért szigorú a' rend; mert mindenki öre önmagának, öre hazája' becsületének. Karöltve járják az utcákat, fölkeresik a' helyeket hol a' vér folyt, meg — megállanak egy egy barricadenál, hallgatják az ott történeteket, betanulják 's fél millió ajakkal ismétlik a' martyrok' neveit. Olykor egy könyezőre találnak, a' nép hozzá tódul, megkérdi, mi baja? 's a' fölszóllított elmondja hogy testvére halálán kesereg; ki épen e' helyen esett el, 's a' nép tisztelettel veszi körül az elhunyt hős' testvérét, felszólítják, beszélné el a' dicsőült halálát, a' testvér könyek között adja elő az egyszerű esetet, 's az ujongó nép' ajkán elhal a' harci ének, leveszik kalapjokat, 's a' legtisztább könyekből áldoznak az ismeretlen hős' emlékezetének.

Marseillaise Girondinsek' dala hangzik mindenfelé. Most látva az utcákat először, nem hinnéd a' ma történeteket; többé nem a' szilaj harcosok, más nép ez egészen, megváltozott — az ablakok kivilágítva 's ha van, melly nincs, ott a' tömeg megáll „des lampions! des lampions!“ kiabálnak, míg sötét az ablak, 's ha kérésök megadatik, tapssal üdvözlik a' részvétet, minden kivívott gyertyán úgy örülnek, mint egy egy megnyert csatán. — „Éljen a' reforme“ 's Marseillaiset énekelve mennek odább, ha olykor egy a' sebesülteket ápoló ház eleibe érnek, csendre intik egymást, 's ezek húzódnak el hallgatva, csendesesen, nehogy megzavarják a' szenvedők' nyugalalmát.

Kilenc után járt az idő — a' nép bejárta St. Denis, St. Honoré St. Martin 's a' t. utcákat, a' Boulevardokat, midőn egyszerre vége lett az örömnök — eltűnt a' zene, vigalom, 's a' halál' angyala röpült el Páris fölött — a' nép meg van

csalva, a' királyi ígélet hazug beszéd, lép, csupán elámitani a' népet — 's a' nép de beszéljen a' történet. — —

Pár szavakkal egy kitérést előbb: Az eddig történetek nem egyéb, mint fényes demonstratio 's e' pontnál hol állunk, kezdődik a' szabadsági harc a' revolutio. Az eddigiek a' ministerium ellen intézvék csupán, de a' következők a' királyt üzik el, szétszaggatják a' trónust, 's darabokra törik a' koronát. — Ma igen sokan vannak, kik az egészet előre tudni akarják, sokan vannak, a' kik azt állítják, hogy ők azt előre látták miszerint e' nép a' demonstratiónál nem fog megállapodni! hm! különös hogy ezek a' jámbor jóslók most támadnak föl, mikor már megtörtént az egész, 's előbb hallgattak. — Mi nem állíthatjuk magunkról ezt a' mély előre-belátó prófetai szellemet, sőt ha valaki ránk fogja, tagadjuk, igaz, nem is vagyunk mély politicusok, de egy kis emberismerettel dicsekedni már csak inkább merünk, 's ennél fogva megvalljuk, 23-ikán estve még csak 8 órakor se lehetett volna elhítenni velünk, hogy ez a' kiengesztelt nép újabb méltatlanság közbejötté nélkül holnap a' trónust döntse meg, — és nem csak 23-ikán estve vélekedtünk így; de még ma is azt hiszszük, hogy — „ha nem történik az a' véres gyilkolás, melyről majdan alább szólunk, az egész csendesen mulik el 's csak egy olly demonstratio marad, mellynek leírására, legyenek bár még olly szépek az egyes események, tán épen, mert egy demonstratió irányában nagyon is szépek: soha nem mártanáink tentába a' tollat. — Sokan titkos forradalmi társulatok' bujtogatásában keresik a' forradalmi okot, 's habár ez hihető is; magam láttam nevezetesen elég példáját, miként terjed Guizot' bukásának hírével csaknem egyszerre az ugyanezt kétségbe vonó, meghazudtoló hir a' nép között, mégis hiszen hidje a' kinek tetszik, de én részemről nem akarom magammal elhítenni, hogy titkos szövetség, 's forradalmi társulatok' egész pókháló-szövedéke fogta meg a' koronás szúnyogot — a' véletlenség jött segítségül az azt felhasználni elég ügyes francia népnek, a' véletlenség egy 14 esztendő Gamin alakjában, mert épen egy Gamin, egy köny-

nyelmmű Gamin tépte szét az ármányos ministeri kezektől oly mesterségesen szőtt hállót, egyetlen pisztolylövés rázta meg az alapjában férges alkotmányt, 's döntötte halomra e' bűnfészket; a' fransia trónust!" — így hiszi a' felületesnek nevezett nép, 's e' hitben a' felületesnek nevezett néppel ugyanazt hihetnem oly igen jólesik. — „Nincs véletlenség a' politikában, mondják sokan.“ — Oh a' kik azt mondják azok a' processus jurisról álmodozó táblabírák 's szavokra nincs mit felelnem. — De a' profétákhoz volna egy kérdésem „mit gondolnak, hogy fog ez az europai mozgalom végződni?“ — tessék mély belátású jósló uraimék, jövendöljete! és egy szavam, t. i. más emberfia sem eszik reggelire épen bolondgombát, hogy keresztül ne látna a' ritka szítán! de könnyű a' megtörtént okozatból utólagosan vissza-okoskodni az okra, hisz oka mindennek van, 's okkalmóddal még az őrseregi puskák' rozsdás srófjait is be lehet mélyebbre csavarni — de azokból előre kell ám jövendölni, ha meg akarjuk nyerni a' koszorút, persze ez kényelmetlenebb, mert abba a' kellemetlen helyzetbe jöhetünk, hogy jóslataink, mint a' szegedi naptár — tiszta időre nagy szelet hirdetnek. — Minden történetben van összefüggő kapocs, csak hogy néhol oly mélyen rejöl, hogy emberi szem utóbb is alig foghatjafel, előbb gyakran soha, nos ez a' véletlenség! Lajos Fülöp érett büngyümölcs a' férges körtefán, kinek mindenesetre le kelle hullnia, de mikor ez a' kérdés? e' kérdésre egy Gamin felel, elsüti pisztolyát, tudta nélkül rázza meg a' fát, 's a' legszerencsésebben fejti meg a' kérdést, — ez az én hitem. — Menjünk át a' történetre.

Az örömittas nép között mint szél-kergette tűz harapózik a' rosz hir — „Guizot nem bukott meg, a' régi ministerium áll, 's ők meg vannak csalva!“ Százezer ismétli egyszerre e' szókat 's százezernek mondva el adja tovább — Guizot' laka a' külügyi ministerium előtt nők, gyermekek, öregek, polgárok, tanulók csoportoznak fegyver nélkül, — sötétben találják az ablakokat 's a' házat a' 14-ik gyalogezred' egy osztályától oltalmazottan, ekkor egy Gamin válik ki a' tömegből 's a' katonákhoz illyformán beszél: —

„Polgártársak katonák! Páris egy csillag a sötét éjszakában, az egész város világosság tengerében úszik, mindenki örül, vigad, 's a' ti házatok sötét mint egy tömlőc, csak a' ti arcotok kómor itt a' vigalom közepette, szeméitek vészjóslólag meredeznek ránk testvéreitekre. . . .

— „Helyesen! kiáltott a' tömeg; gyertyát az ablakokba des lampions, des lampions!“

— „Halljátok“ folytatta a' Gamin „a' nép gyertyát kíván! ha a' szabadságot kivittuk, ha a' zsványt elkergettük, mire akkor a' tömlőc? szellőzzétek a' fészket, világossítsatok ki az ablakokat!“

A' nép megújítja kívánatát, a' katonaság nem felel 's a' Gamin folytatja: — „Vagy barát vagytok vagy ellenség, de a' barát megosztja örömeinket vagy tisztelitek a' nép kivított jogát vagy nem; de csak számoló ellenség viselheti magát ilyen hidegen. Ha ellenség nem vagytok velünk tapsoltok, ha itt ebben a' házban helyeselik a' nép' kivított jogát, a' reformot . . . Polgártársak — katonák látni akarom ha töltvék-e fegyvereitek? A' katonaság nem felelt 's a' Gamin türelmetlenségében — „vive le reformeot!“ kiált, pisztolyát ki-sütve. —

A' katonaság ezt támadóul veszi — 's borzasztó kegyetlenség, vérlázító jelenet, a' főtiszt' parancsára tüzet ad a' katonaság a' fegyvertelen népre, — nők, gyermekek, öregek buknak ki a' sorból, 52 hüll le részint holtan, részint halálosan megsebesítve. A' nép elszörnyed, — fölszedi az elesetteket, 's megfutamodik. — „El vagyunk árulva!“ ordíták kétségbeeselten, mézárszékre hurcolnak bennünket, — halál! halál a' gyilkosok' fejére!“ 's a' mecseket leszedik, mindenfelől csukják az ablaktáblákat, kioltatnak az utcai lámpák, — éjszaka nehezül Párisra, kétszerte vak a' világosság után — „fegyverre fegyverre!“ 'S lármadobok veretnek fölhívók a' polgárokat „fegyverre fegyverre!“ 's a' nép döngeti a' kapukat, fölszólitva mindenkit, a' ki él és mozog. — — —

A' vérző holtakat nyílt szekerekre rakják, fekete posztóval terített lovakat fognak elébe 's a' fáklya' fényétől gyé-

ren világított gyász fogatot úgy hurcolják utcáról utcára, — a' sötétség, a' tompa kocsimorgás, a' halomba fektetett holt-
tetemek' látása, mik vérrel jegyzik az utakat, — iszonyal,
dühvel töltenek el minden emberi szívet.

Egész kapukat tépnek le barricadenak, a' kövezetet szag-
gatják — a' gyógyszerházakban puskaport csinálnak, 's míg
egyrészők a' templomok tetejéről leszedett cizink 's ónból
önt golyót, addig mások, előre is, láncdarabokkal, rozsdás sze-
gekkel töltik meg puskájokat. Függyönt, zsebkendőt, sok in-
gét tépi folytásnak — A' Notredamei toronyban megszóllal az
öreg bourdon harang, 's ez olyjel, melyre a' félholt Francia
megfordul ágyában. — A' katonaság sem pihen, 's még csak
most egy óraker éjfélután foly a' vér, minden útca csatater,
fegyver csattogás, csatadal, hadizaj mindenfelé, álgyük dö-
rögnek, hogy ablakokat tör össze a' hang, 's a' barricade köve
szintugy harsog ha súrolja a' kartács, — egész octávát fog
a' puskagolyó, kerepelve csattog a' falakon, 's bourdon egyre
szóll, és a' lármadobok — A' polgárság fölkel a' nép mellett,
hogy kemény csatát harcoljon a' katonaság ellen. —

A' diákság szinte nem marad el, de eleinte visszave-
retnek. St. Sulpice' templomába kénytelenek menekülni, a' ka-
tonák ostrom alá veszik a' templomot, 's a' diákok az ablakok-
ból tüzelnek. Ekkor három álgyút vonszolnának elő, de a' nép
elszedi, a' pattantyusokat leöli — 's az álgyúport összezuzva
puskájokba tömik, — — a' diákok megszabadulnak.

A' boulevardakon kifürészelik a' fákat, 's százával
építik a' barricadeot. A' vasutakat fölszedik, nehogy a' vidé-
kekről még több katona jöjjön nyakukra. — —

Az asszonyok se maradnak el, sok háznál üstökben
for a' víz. Égő szurok lapdákat, oltatlan mézspont, kénsavanyt
választóvizet, márvány asztallapokat, divánt, szekrényt, zon-
gorát, szóval egész butorzatot zúditnak a' barricade előtt
összeterlódott katonaságra, — Sok szegény család kinek alig
volt mit ennie, 's kit álmából vert föl a' lárma, kidobta
nyoszolyáját ha nem volt más butora. Nehány ily házat meg-
támadtak a' municipuak, de a' benlakók jó előre föl-

szedték a' kapu alatti boltozatot, 's támadóik a' pinczébe zuhantak. —

Rendkívüli vitézség példáit mutatja ez éj — Több álgúkat foglalt el a' nép, 's a' bastille terén, egy pattantyúst mikor már éppen el akarta sütni, rántott le lábáról egy oda-csúszott Gamin 's késit szurta a' földön fetrengő szívébe. —

... Négy óraker éjjel kivolt üzve a' lovasság. Az utcákat üvegcseréppel hintették be, mik a' lovák' talpait fölmet-szették, ezenkívül az egyre épülő temérdek barricade által tökéletesen erőtlenné lettek, ugy hogy örülnek a' megszabadultak. —

Százával vannak a' holtak. — Igy virad a' reggel — 24. F e b r u á r' reggele az 1652 barricade által elzárt Páris fölött — a' sorkatonaság' a' boulevardokon van föl állítva, 's megható szemlét nyujt tekintetök, mert szemökben a' bizonytalanság' kinos szorogása ül. — Ezek kimélik a' népet, őket se bántja a' nép. „Éljen a' sor!“ (vive la ligne) melyre „éljen a' nép! vive le peuple!“ válasszal felelnek, puskájokon visszavan fordítva a' szurony, sokan önkénytesen átadják fegyveröket, 's a' töltést. — Kilenc óraker megszünik a' csata, 's Bugeaud Marchal' segédei békejelül fehérkendőt lobogtatva jelennek meg' az utcákon, hirdetik: hogy ök Bugeaud Marchal' segédei, és folytatják a' Marchal kormányzójává neveztetett ki Párisnak, főparancsnokává a' nemzetörségnek. — Hogy Bugeaud nem akarja vércsapolással mocskítani uj hivatalát 's ezért parancsot adott a' katonaságnak, miszerint visszahúzódjanak; de — tevé utánna a' néptől is hasonlót kíván. — Ez ismét csselfogás lett volna. Lajos Fülöp t. i. katonasága közül a' lovasságot többé nem használhatta, a' gyalog katonaságnak pedig egész legiói puskájokat, töltéseiket adták át 's fraternisáltak a' néppel. Ez tehát csak olyan kénytelenségből érényes tett lett volna, hogy megfogja a' népet és időt nyerjen — mert hiszen hogy a' királyi apa mennyire nem irtózott kedves gyermekeit vérbe fürösztetni, arra bizonyítékul az eddig mondottakon kívül, majdan alább még egy négyszemközötti bizodalmas párbeszédet hozunk föl, — azomban terve dugába dőlt,

a' francia ismételjük nem táblabíró, „Nem kell nekünk Bugeaud Marchal!“ volt a' nép válasza.

Az őrházak között egyik legerősebb, mondhatni valódi kis vár — a' chateau deau, — természetből épült fala előbb szinte fekete volt az időtől, ma épen úgy fehér, a' palais royal terén áll, itt folyt egyik legvéresebb csata, 's falát puskagolyó tördelte fehérré. Mivel ez egyik legnevezetesebb részletei közzé tartozik a' nagy forradalmi ütközeteknek, megengedi olvasó ha vázlatat adom:

Tegnap gyáva vitézségével a' Guizot' háza előtt fölállított hóhérekatonaságnak annyira meg volt elégedve a' kormány, miszerint mentő angyalul tekintve; ezeket rendelte a' legerősebb pont' a' chateau d'eau oltalmazására. — Ez a' pont nevezetes is, nemcsak mert előtte a' palais royal (a' királyi palota) de főkép mert hátamegett a' Tuilerieak a' király laka. A' katonák néhány napi eleség 's töltéssel vannak ellátva. Már most ha netalán tán megtámadatnék a' királylak, ez esetben kilőrnének, 's két tűz közé szorítják a' népet, — így volt a' számítás, de a' vezér nélküli nép túl járt a' parancsnok eszén. — Hire futamodik, hogy a' chateau d'eau — beli katonaság 's épen a' 14 osztály még nem adta meg magát, nos a' nép rohan, polgár, diák, gamin, közérővel ostromolni a' várat. — Lamoriciere tábornagy fölszólítása, hogy adnák meg magokat, siker nélkül marad — 's ekkor kezdik a' tüzelést. — A' polgárok a' barricadeok megöl, a' palais royal oldalához simulva, a' gamin pedig beugrik a' tér közepére 's egy szünnélküli egyetlen összeolvadó hanggá válik a' fegyverropogás, csak hogy a' katonák az ablak' rostélyzatától oltalmazva vannak, és míg Gamin, polgár, tizóvel húll, addig a' katonák közül alig kap egy vagy kettő sebet. Egy órája már, hogy foly a' tüzelés, Lamoriciere maga megsérül jobb karán — 's a' győzelem még mindig bizonytalan. Látni gaminokat tépett testtel, véres ümögben, dühtől tajtékozó ajakkal közeledni 's rogyini össze — némellyeknek mikor céloz, nem marad elég ideje elsütni pisztolyát — — véres a' tér.....

„Tüzet nekik tüzet!“ ordít a' csatahevétől neki dühö-

dött nép — „gyujtsuk föl rájuk a' várat!“ 's a' szomszéd házából, három keményen töltött szalmazsákokat czepelnek elő. Gyanta, szurokdarabokat tömnek a' szalma közé, azután megfogja egy egy a' véginél, lehuzódik, 's paizs gyanánt tartva maga előtt csúszik az ajtóig, itt egy halomba rakják — most lángoló fáklyával közeledik egy gamin, de alig léphet tizet lelövik, jön egy másik, ez kifejti a' holt' keziből a' fáklyát 's megy, lelövik — ezt követi egy harmadik, és ezt egy negyedik — végre az ötödiknek sikerül 's lobbot vet a' szalma — ekkor tépik a' zsákokat, csóvát készitnek a' már lobogó szalmából, az ablak elibe állnak, előbb besütik a' piztolyt — 's utánna dobják a' csóvát. Bent a' katonaság elfojtja a' tüzet, de kívül ég az ajtó. Egyszerre megnyílik az, 's egy tiszt lépne ki rajta — lelövik, teste az égő halomra bukik. Az ott lévő pár egyén (kik épen gyujtották a' tüzet) kirántja, 's tán hihetetlen, de mégis igaz — a' sebesültet ápolni viszik. —

A' katonaság elzárja az ajtókat nem adja meg magát. Ekkor három veder borszeszt hoznak, beöntik az ablakokon 's kívülről meggyujtják — a' tűz beszökik, megvilágítja a' homályt 's iszonyú jelenet — látni a' lángot, melly eleinte lassan emelkedik, kékvörös nyelvvel a' mint körülnyalja a' szerencsétleneket, utóbb halad, hogy egy tűzfolyóban usznak, végre a' mint fölcsap a' földélig a' bentlevők kétségbeesve ordítanak, a' néphez kegyelemért esengenek, az ablakokhoz tódulnak, kidobják fegyvereiket, irgalomért kiabálnak, 's a' franczia nép — ki szívében olly nagy mint az isten — följajdul e' jelenet látására.

„Szabadítsuk meg, szabadi tsuk meg! ök megadják magokat,“ 's mentésökre sietnek, — az ajtó belülről van megtámasztva, itt nincs szabadulás, tehát az ablakokhoz. Reszelőt adnak be míg kívülről feszítő rudakkal erőlködnek kitérni a' rostélyt, e' közben kezet fognak velök, biztatják ne féljenek — „bátorság bátorság megmenekültek!“ Végre enged a' vaslécz 's ötöt csakugyan megszabadítanak, de bent ég hatvan öt

A' nép fölemeli a' menekülteket, győzedelmi kiáltással viszi utcáról utcára „ezek azok a' derék katonák“ szólnak „kik olly vitézül harcoltak az igazságtalan ügyért, hogy fognak ezek még majd ezután harcolni az igazságért!“ — —

„A' Tuileriákba le Lajos Fülöppel!“ hangzik egyszerre, 's százezerek egyesülnek, organisálva van már a' nép: puska, ón, por bőségben, a' katonaság átadta fegyverét.

A' király ki 48 óra előtt fennen hirdette, hogy jól megnyergelte ő a' Franciákat, 's keményen ül ő a' nyeregben (!) ez a' büszke bolond, ekkor még hizelkedett magának megmenthetni a' trónt. Proclamatiót bocsátott ki, mellynek értelme szerint: a' nép tenné le a' fegyvert, többet nem macskoskodnék, hanem megnyugodnék, és a' királyi parancsnak hódolna, mert Stricla ez az ő a t y a i kívánsága punctum. Egyszermind egy ministeriumot is kegyes volt kinevezni, tagjai: Thiers, Odillon Barrot, Duvergier de Hauranne, Lamoricière. — „Le a' királylyal, le Lajos Fülöppel, a' Tuileriákba!“ ordított a' nép, 's bár Suszter Odillon Barrot 's táblabíró Thiers még úgy igyekeztek, nem tudták lebeszélni a' népet, de — elvesztették a' miniszterséget.

Két szép példának voltam tanuja, meg nem állhatom, hogy el ne beszéljem: egyike azt adja elő minő érett a' francia nép, másika: minő féltékeny nemzeti hírére:

Vivienne utcában a' palais royal mögött, alig 17 éves Gamin áll őrt egy barricadeon. Egy csapat nemzetőr tart felé: „Kik vagytok?“ kiált rájok a' Gamin „Nemzetőrök polgártárs!“ lön a' válasz „Jelszó?“ — „vive la reforme!“ szól a' kapitány — „á bas! — polgár nemzetőrök soká aludtatok! a' mai jelszót kérdem én tőletek?“ — „vive la reforme“ ismétlik a' polgárok „á bas! — tegnap még megjárta, de ma már kevés hogyan?“ folytatta a' gamin „tietek a' phisycal erő, és ti mégis olly baromtól mint Lajos Fülöp méltatlanságot tőrnétek? tietek az ész, és ti eszeteket olly ember miatt bilincsbe veretitek? — hát ti urai a' földnek szolgákká aljalsultok, hogy a' szolgák szolgája uralkodjék fölöttetek? tud-

játok-e ki az a' Lajos Fülöp? az egy szószegő fejedelem, zsarnok király, vért szomjazó ember! ki semhogy trónusában egy szeg halaványuljon, képes inkább leütetni fejeiteket — de ti a' mint látom aludtatok ez éjjel? és ezért, hogy nem tudjátok mi történt? — jó megmondom én hát: ez a' gyilkos — mézsárszékké változtatta át tegnap a' boulevardot! — Hej báránybőrbe rejtőzött hyena! testvéreink remegő husától véres fogaid árulják el mesterségedet! oh ha láttátok volna, — 52 polgárt szaggatott szét! pokolba a' reformeal az ma már nem elég — a' jelszót polgártársak? — „Le Lajos Fülöppel a' Tuileriakba!“ kiáltotta egy nemzetőr 's utána, a' többi. „Mehettek“ szolt a' gamin „a' Tuileria itt van a' Palais royal mögött, utatokban terjeszték az eszmét! —

A' másik eset a' rue de Richelieuben történt: egy polgár egy hordó bort veretett csapra a' kapuja alatt, 's fölszólitotta a' népet enyhítnék szomjokat, sokan rohantak oda, 's kiki fölragadott egy egy tölt poharat „Lajos Fülöp bukására“ kiáltott egy 's poharaikat ajkaikhoz emelték „Haóh megálljatok!“ szolt egy ujonnan érkezett „várjatok meg engem is, 's kérlek ne igyatok, mig egy toasztot nem mondok!“ — „halljuk halljuk! (silence!“) az ujonnan érkezett tölt poharat emel, föláll a' hordóra 's így szól környezőihez: „Polgártársaim! szabadsági harcot megyünk csatázni 's oda józan ész kell. Polgártársaim! — átestünk a' dolog könnyebb felén, de ez ne ámitson, hátra van még a' legesleg nehezebb, hogy azt kivivhassuk oda hidegvér kell! — a' ti véretek hideg, a' ti eszetek józanabb, sem hogy megzavathatná egy pohár bor mámore? elhiszem, mégis kérlek — egy percig várjatok!

Ha mindnyájan franciák lennének a' kik itt reánk ügyelnek, ha mind franciák lennének a' kik megbírálják tetteinket, ha mint én titeket, mindnyájan úgy ismernék nemzetünket, azt mondanám: jól teszitek, egy pohár bor nem árt, csak rajta igyatok! ánde nem úgy van. Testvéreim — idegenek is vannak közöttünk! ezek haza mennek, elbeszélik viseletünket, 's majdan így szólnak „nagy nemzet a' francia, bátor

fiúk, jeles gyermekek, de mégis tudjátok-e honnan e' nemzetnek az a' bátorsága? onnan, hogy nem józan fővel ám, de előbb leítták magukat, — 's úgy mentek a' szabadsági harcba" — az ördögbe is azt ne mondja senki — polgártársaim! ime e' tölt poharat meg nem illetve dobom a' kövezetre, utánnam többiek, mutassunk példát az idegeneknek, ne mondják hogy mi szabadsági harchoz borból szív tunk bátorságot. Polgártársaim — dobja le borát a' ki francia!" a' szónok poharát széltörte a' kövezeten, a' többi utánna, vizet hozattak, mert bort — e g y s e i v o t t. — —

A' király Bugeaud' marchalt hivatta magához — Bugeaud' beléptekor Lajos Fülöp nagy léptekkel méri tereme hosszát, nyugtalan gondolatokba lehet elmerülve, 's úgy látszik, mintha valamit fontolna — Bugeaud tovább két percnél állott míg jelemlétit Lajos észrevette — „nos édes Marchalom“ szolt feléje szaladva „hát?..?“ — „uram király“? — „mi uj hírt hoz ön, győztünk? lenyugodott valahára a' nép?“ — „nem uram király a' nép...?“ — „Nem? és ön mégis itt? — „királyom parancsából jövök!“ — „ah úgy! hivattam önt emlékszem — hogy van a' nép? a' zavar...?“ — „egyre nő királyom!“ — „hm! hm! nő nő! — azon gondolkodom... mondja csak édesem, ha kartácsokat bocsátna a' népre...? mi? mit gondol édesem ha kartácsokat bocsátna a' népre...“ — „meghal 20—30 ezer!“ — „20 ezer, 30 ezer, de ha kartácsokat bocsátna a' népre, mit gondol — meglenne-e mentve a' trónus?“ — „uram király félmillió lélek harcol ellenünk!“ Lajos türelmetlenné lett „igen igen igen félmillió! de ha kartácsokat...“ — „mint mondtam fölség 30 ezeret összelövök.“ — „igen de a' trónus...? — „az életben maradt tömeg széttépi azt fölségeddel együtt!“

E' párbeszéd lerántotta az elvakult király szemcíről a' lepelt. Tíz perc multán ismét ségédék járnak, Lajos Fülöp lemondását hirdetők, egyszersmind fegyvereik letételére intők a' népet, hírül adván: miszerint a' kiskorú párisi gróf részire történt a' lemondás, kinek kiskorúságában az orleansi her-

cegnő vezeti a' kormányt. — Semmi süker semmi foganat, de csudálkozhatik-e valaki ha az olly sokszor megcsalatott nép nem hisz csalóinak? — „le a' Bourbonokkal a' Tuileriákba!“ — „a' Tuileriákba le a' Bourbonokkal!“ — — ekkor tájban volt vége a' palais royal előtti csatának 's a' győzelem ittas sereg, harsány ujongatások között csatlakozott a' Tuileriákat ostromolni menőkhöz.

A' Caroussel piaca megtölt, sok nőt lehetett látni a' vívók soraiban — 's ismét nevezetes vitézség mit itt tanusított a' francia! — hire volt ugyanis: hogy Lajos Fülöp minákat ásatott a' Tuileriák körül 's megtöltötte azokat puskaporral, hogy így legutolsó szükségben az egész tömeget röpíthesse a' levegőbe, e' volt a' hir, mind hitték hogy meglehet, mert kitélik tőle, és illy hiedelemmel mégis oda mentek, sőt annyian, hogy nem fért csak egy része e' tömegnek a' térre. — 12 óraker kezdődik az ostrom 'sdühös csata foly; két legioja veretett vissza a' nemzetörségnek, míg a' harmadik győz — a' municipauxk közül életben egy kettő ha marad. A' municipauxk utolsó csepp vérig harcolnak zsoldjokért.

Egy óra mult midőn az ex-király, az öreg királynét karára öltve elhagyta a' Tuileriákat. Ezen utolsó percekben jelen volt Budeaud marchal, de az általa festett veszedelem nagyságát eleinte nem hitte Lajos Fülöp, — lemondásával ugyanis népét engesztelhetőnek vélte. A' szerencsétlen orleansi herceget t. i. szerfölött szerették, ezért mint bizonyosat hitte, hogy az elhunyt apát illető tisztelet, örökség gyanánt szál a' párisi grófra, — hitte, hogy e' tisztelet ha bár nem is az ő, de legalább családja részire megmenteni a' trónt, — balga hiedelem! azt csak kívánni is, hogy egy holt iránti tisztelet kinek népszerűségén kívül nem volt más érdeme, hogy illy foszló lepel legyen elég sűrű betakarni a' vérpatakat, legyen elég erős megmenteni a' vérpataklól undok trónt. — Bugeaud ismételte szavait, kötelességeül adván futással menteni még legalább életét, 's hogy ezt tehesse, erre mint mondá 10 percenyi ideje van még — „Hogyan“ — kiállott az elszörnyűködött ex-király „10 perc...?“ —

„Addig jót állok fölséged életeért, de mi azután történik, már aziránt mosom kezeimet!“ — „De 10 perc édesem, 10 perc... mikor...“ — „már csak 8“ vágott szavába a' marchal a' tiz nyolcá olvadt! siessen — használja fölség!“ — Lajos Fülöp szabadkozott mondván, hogy 8 percnyi idő rendkívül kevés — „már csak hét!“ — dictálta Bugeaud ki zsebóráját tartotta kezében — „hét! ? de gondolja meg hét... — „hat!“ — igazítá a' marchal — — Lajos Fülöp végre enged, négy leghivebb komornyikát hivatja, fekete farkányt ölt, 's az öreg királynét karára véve, lépdegél a' többé sem ő, sem más király által soha nem taposandó hágsókon lefele — A' Tuileriák kertjén, mely a' folyó hosszában nyulik, ment végig egy lovas századtól fedezetten — a' Rivoli utcából látni lehet a' távozókat, az idő borult 's tanuságos szemle: a' mint a' leveleiktől megfosztott fasorok között elhúzódott a' trónját vesztette király 's környezete e' busan levert csapat — E' kert végiben terül a' Concorde piaca, itt áll az obelisk, ép azon a' nyomon; hol fél század előtt XVI. Lajos feje hult le a' porba. Ez obeliskhez érve, ennek lépcsőin írta alá a' lemondási oklevelet, azután a' nélkül hogy föltekintene, sietett az elysiumi mezőkre; hol két, egy egy lovas kocsí állott a' királyi család rendelkezésére. Egyikbe ő ült, másikba a' királyné — Az olly hatalmas király tehát egy lovas kocsin 's öt frankal zsebében hagyta el a' Tuileriákat — mondja még valaki, hogy földön nincs igazság! Sz. Cloudba utazott hol alamizsnául 200 franckot gyűtöttek részire, később Anglia adott menhelyet a' száműzötteknek.

A' győztes nép ez alatt a' Tuileriákba tört. Följárta a' király lakszobait 's nagy dulást vitt végbe. Ugyan ezt a' palais royalban is: pompabutorait százával dobták ki az ablakokon, 's lent nagy halmokba rakva tüzet gyutottak alája. Elvinni (kivevén apróbb becsnélküli 's megronsolt emlékeket) semmit sem szabad, összetörni mindent! Aranyozott karszékek, pamlagok, egész könyvtár zuhannak a' tűzbe, 's a' fölszagatott ágyakból kirepülő pihét; félóranyi járásra elhordja a' szél. Óriási nagyságu vclencei tükröket buk-

tatnak le, egy kettő bár az emeletből esik nem törik el — „Hab!“ kiált a' Gamin „ebbe se nézi többé magát király!“ 's ráugorva, sarkával zuzza szét — A' trón szobában történt e' nép élénkségét, mint vallásosságát bizonyító jelenetet tudunk:

Egy Gamin Lajos Fülöp ruhájába öltözik, tábornagyi tollas kalapot nyom fejébe, kezébe tűzfogót vesz, 's így fölkészülten helyezi magát a' trón karszékibe, a' többiek körül veszik — „Én vagyok Lajos Fülöp a' franciák királya“ szól a' gamin „'s hol marad miniszterem az a' számár Guizot? — népem zajong, nyomába jöttek hogy loptunk, hogy gazok voltunk 's most békétlenkednek, ennek mind Guizot az oka, mért engedte fölvilágosulni a' népet? hijjátok csak elő, mondjátok neki — egy szóra kéretem!“ — Rögtön kiválik egy környezői közül 's eltávozik, de perc mulva vissza jön — „Van szerencsém jelenteni fölségednek polgár király, hogy Guizot már megszökött! — „már megszökött!“ kiált a' gamin, trónjából fölugorva — „ugy hát megyek én is!“ — Az ezt kísérő kacaj közepette egy a' melték szobában talált gyönyörű feszülettel lép be egy tanuló — „Le a' kalappal!“ szölt a' feszületre mutatva — „le a' kalappal ez a' mi mesterünk!“ 's a' nép nem kacagott többé, de levett kalappal hajolt meg a' feszület előtt. — A' királyné szobájában egy gyöngyszekrényt találtak tele drága kövekkel, hiány nélkül viszik a' harmadik kerület hatóságához. — Egy teremben 331,000 francot találnak, rögtön megolvassák 's egy munkást biznak meg, hogy a' bankba vigye, — a' kéküngös ember lélekismeretesen felel meg a' bizodalomnak, átadja a' pénzt 's midőn később megolvasták, az összegből egy krajcár sem hiányzott.

A' trónust diadallal vitték a' bastille terére, hol ünnepeyesen megégették. A' Tuillériák mint palais royalban a' nép maga tartott rendet, mert dacára az iszonyu zavarának rend volt a' zavarban, — mint a' mély víz, mellynek könnyü habbal játszik fölszine: olyan a' francia; fölületét legkisebb szellő csapás megzavarja, de szívében mindig van egy nyugodt

hely, hová a' legnagyobb viharok sem férkeznek be hatalma. — A' francia nép jellemét idegen nemzetnek bajos megítélnie, őt könyelműnek mondják és pedig semmi kevésbé mint könyelmű. A' francia szenvedélyes kit mindenesetre elragad a' pillanat hatalma, de nem vakon ám mint a' könyelmű sajátja, inkább ő előbb számol magával, megnézi hol áll, 's álláspontról merész pillanatot vet a' célra hol lennie kellene — aztán jó e' az, nemesé? ezt bírálja meg, 's ha a' célt nemesnek találja küzd, meggy, rohan! — „ha jó hát megteszem“ ez lesz jelszava 's többé sem időt sem az ellene álló erőt nem veszi figyelembe, de a' célt se teveszti el soha, csupán mert az utat — mint csak a' cél tisztaságáról meggyőződött, magával tisztába jött ember cselekedik — könnyen teszi, ütötték rá a' könyelműség bélyegét szomszédai a' mindenben oly nehézkes angolok, németek, — pedig nagy különbség van a' könyűség, és könyelműség között. — A' francia győzedelmi mámore közepette sem veszti el pillanatra a' célt, ezért mondók rend van a' zavarban. Fegyveres polgárok állnak a' királyi teremek ajtóin előtt, fegyveresek állanak őrt lent a' kimenetnél, megvizsgálják mindenkit, 's ha valakinél eldugott jószágot találnak, ha valakire kisért hogy lopott, a' nép maga ítél, 's az ítélet szigorú — „halál a' tolvajok fejére!“ 's ott a' helyszínen irgalom nélkül hajtják végre az ítéletet. Félmillió emberközöt 10 tolvajra találtak, mind a' tizet föbelőtték, testökött ott hagyták heverni, 's mellökre halálók okát hirdető lap volt oda tűzve, a' tiz között csak hat francia négy külföldi volt — „német“ mint a' francia mondja. Főképp illetlenül hagyták a' privát birtokot. A' palais royal alatt száz meg száz bolt van, közöttök temérdek ezüst aranyemű nem védelmezve más, mint egy nagy üveglap által, csak ezt kelle betörnie a' népnek, hogy brilliantokkal, drága kövekkel rakhassa meg zsebét — száz lépésnyire e' helytől folyt a' véres csata, 's bár száz meg százezer ember fordult meg a' palais royal udvarában, még is mikor a' csatának vége, egyetlen egy üveglap se volt megkarcolva. Az orleansi hercegnő termet megkímélték, szinte azon darabokat melyek művésziek — így

kivéén Lajos Fülöp szobrát; melynek nyakára kötelek hurkol-
tak, a' festmények, szobrok közül egyet se romboltak szét. Ha-
sonlókép megkíméltek sok ágyneműt, párnát, takarót; mert
azok sebessülteik ápolásához voltak szükségesek. — Más nap
aláírást nyitottak, adakozásokat tettek a' megholtak családjai,
és a' sebesültek' élelmezésére — 's nem tölt bele négy nap
több jött össze három milliónál! — a' palais royal falára ezt
írták „Nemzet tulajdona!“ a' Tuillériák kapujára „Polgári
rokkantak kórháza!“ 's ez utóbbiban Lajos Fülöp termeiben
feküdtek a' sebesültek! —

300 követ gyült a' követi kamarába, kihirdetik hogy a'
király lemondott, 's elhagyta a' várost „szerencsés utat!“
szólt egy hang a' karzaton. — Szinte hírül viszik hogy az
orleansi hercegnő fog belépni két gyermekével 's e' hirre
csend lesz, feszült várakozás, ünnepélyes komolyság ül az
arcokon. — Az orleansi hercegnő gyászban jelenik meg két
gyermekével, Nemour, és Montpensier hercegek kísérik. A'
hercegnő a' Tuillériáktól idáig, temérdek polgári őrtől kör-
nyezve gyalog jött. — A' tribunok alá három széket tesznek
egy a' hercegnő, másik kettőt két gyermeke számára.
Nemour 's Montpensier a' szék mögött foglalnak helyet. —
A' hercegnő föláll székéről 's az iránta részvévet tanusító
tapsot bókkal fogadja. — „Csendet! esendet kérünk!“ 's
csend lesz. —

Dupin lép föl a' szónoki székre, előadja Lajos Fülöp
lemondását, akaratát, mellynek erejével a királyi hatalommal
a' párisi gróft ruházza föl, úgy pedig, hogy ennek kiskoru-
ságában az orleansi hercegnő vigye a' kormányt (sok követ
tapsol) „uraim! folytatja Dupin. Ezen tapsok, mellyek önk
méltányló tiszteletét tanusítják az uj király, és kormányzó-
né iránt; nem első, sem egyedüliek. — Ő két gyermekével
gyalog jön a' Tuillériákból! temérdek nemzetör kísérte. . . .

Egy hang „késő már!“ Marie lép föl a' szó-
székre — sokan kiabálással rohannak a' félkörbe, a' tö-
meg percről percre nő — végre a' hercegnőt léptetik föl, ki
a' követek számára rendelt padok egyikén foglal helyet —

gyermekai kétfelől, Nemour baloldalán. Lamartine lép föl a' szószékre 's Marie mellett foglalva helyet kijelenti kívánatát: függesztessék föl az ülés míg a' királyi család el távozik. — „Ez monda“ kötelesség mit be kell töltenünk.“

Nagy zavart idéznek e' szavak, két egyén megfogja a' két princet 's az orleansi hercegnétől követve a' jobb oldali ajtó felé mennek, el még se távoznak, mert végre is sok ide oda járkálás, húzavonva után, a' hercegnő gyermekeivel vissza leül.

Marie (sok küzködés után juthat szóhoz) — „Jelen helyzetében Párisnak, egy pillanat sincs elveszteni való, oly módot kell találni, mely hatálylyal bírjon a' lakosokra. Reggel óta tetemesen előre hárapódzott a' baj, és ha önök még egy percig késnek, ki láthatja előre mind azon veszélyeket, mellyek előzőnlendik az országot? Épen most az orleansi hercegnőt kiáltják ki, de önöknek van egy törvényük; a' mely törvény Nemours herceget nevezi kormányzóul, önök ma nem szabhatnak törvényt. Én azt kívánom, hogy egy ideiglenes kormány alakitassék (ujra taps). Cremieux: uraim a' közérdekben nagy módokhoz kell folyamodnunk; lehetetlen, hogy az orleansi hercegnő kormányzó 's a' pártsi gróf királylyá választásában az egész világ összeegyeznék. A' nemzet nem fogadhatja el ezt a' kinevezést. 1830. elhirtelenkedtük, 's ezért vagyunk kéntelenek 1848ban újra kezdeni.

Mi 1848ban nem akarjuk elhirtelenkedni, de szabályosan, törvényesen, erőssen akarunk eljárni. Egy ideiglenes kormány, melyet önök fognak kinevezni, újra megerősítendi a' nemzetet mindazon jogában, miket 1830ban ígértek, és meg nem tartottak. Én mély tisztelettel vagyok az orleansi hercegnő iránt (taps). Épen most kísértem kocsijáig a' királyi családot. Az egész lakosság, kötelesség nyilvánitanom, tökéletesen érzékeny részt vett a király, és családja szerencsétlenségén . . . most azonban a' lakosság nagylelkűsége nem elegendő. A' nemzet őrség nyilatkozott: megmondá a' maga véleményét. Jól van! mi egy proclamatiót csinálnánk, mi kiknek törvények alkotásán kívül nincs más bizatásunk, egy

törvényt akarnánk sérteni? ez oly dolog, mit én el nem szívelhetek. Ideiglenes kormány kell, szilárd és elhatározott válaszszatok, az ő szava ki fog hallgattatni. Kérjük önöket hidjenek egy keveset nekünk, és mivel e' pontig jutottunk, hogy egy forradalmat öltöttünk nyakunkba, midőn csak néhány ember változását akartuk, igyekezzünk egy maradandó művet alkotni, és az ujrakezdés szükségét ne hagyjuk gyermekeinkre (taps).

Genoude: Uraim! az ország összejövele nélkül semmit sem tehetünk. Önök 1830ban nem kérdezték meg az országot, most látják mi következett, ma épen azon eset adná magát elő.

Odillon Barrot: Uraim, soha nem volt nagyobb szükségünk hidegvér 's több patriotismusra. Bár mindnyájan ugyan azon érzeményben lehetnénk, megmenteni hazánkat a' polgári háboru dühétől.

Franciaországnak soha sem volt nagyobb szüksége egész nagyságára, egész erejére. Jelen helyzetben a' mi kötelességünk mindent lerajzolni, és az igen egyszerű; én mindenki bátorságát, becsületét hívom föl; helyezték vissza a' juliusi koronát egy asszony, és egy gyermek fejére.

Én ünnepeyles óvást teszek (megakasztják).

Az orleansi hercegnő föláll, szólni akarna á la Maria Theresia, „mondván itt vannak gyermekeim . . .“ de a' körébenlévők gátolják 's leülni kénytetik.

Odillon Barrót újra összeköti beszéde megszakasztott fonalát 's beszél mint előbb az orleansi hercegnő mellett. Szerinte csak ugy lehet megmenteni Franciaországot ha oly kormányt alkotnak, a' mellybe őt (Odillon Barrotot) is kinevezik. L a r o c h e j a q u e l i n kér szót. Odillon Barrot kérdi ha valjon oly emlékeket akarnak e' visszaidézni, melyekkel egész igazságos voltát érezte a' juliusi forradalom? A' terem jobb 's bal ajtaján néptömeg tör be. Munkások, tisztek, puska, vagy karddal fegyverkezetten. Egy tisztt a' nemzetőrseregből, három színű zászlót tűz a' tribunra.

Cremieux, Ledru-Rollin, és Lamartine kérik a' szót.

— Ledru-Rollin nyeri el, és a' szószerkebe lép. De a' nagy ingerültség miatt alig lehet szavát megérteni. „A' haza nevében ellen mondok a' kormány azon nemének, melyet a' szószerkeből ajánltak. 1842. a' regencet érdeklő törvények fölötti vitatkozás alkalmával, itt egyedül magam nyilvánítam, hogy az nem történhetik meg a' nélkül, hogy meg ne kérde-nénk az iránt a' hazát.

Önökhöz épen most 89-ről beszéltek? Helyesen! én visszaidézem önök elibe a' 91-ki alkotmányt. A' 91. alkotmányban egy czikk azt tartja, miszerint magának az alkotó gyülekezetnek, jegyezzék meg az a l k o t ó n a k, nincs hatalmában regencet érdeklő törvényt alkotni az ország megegye-nése nélkül.

Két napja verekszünk az igazságért az erőhatalom ellen, és önök követelik, hogy ez a' júliusbeli egy napos kormány megmaradjon, mi azt mondjuk mi „arra hogy regence neveztessek, ki kell kérni az ország egyezését, 's mindenki joga nevében a' nép joga bitorlásának ellene mondok.

Önök a' kiömlendő vérről beszélnek? Ah! ily szerencsétlenség irányában érzékeny vagyok, én a' ki közel.

Egy hang 3,000 polgár esett el!

Ledru-Rollin. De engedjék meg nekem, hogy szóljak önökhöz a' nép jogairól, e' népéről a' ki e' pillanatban harcol, és az este is harcolni fog, ha hogy ellene állnak. 1715. Napoleon a' római király' régenceáért szükségesnek hitte megkérdeni a' hazát és önök m a nem vélik szükségesnek azt.

A' haza minden. Semmit nem lehet tenni nélküle (taps) Röviden ideiglenes kormányt kívánok.

Lamartine lép a' tribunre: Mi „ugymond“ épen most érzékeny jeleneteknek voltunk tanúi, egy hercegnőt lát-tattunk két gyermekével kamaránk lábainál; de egy ily jele-netnek nem szabad a' nép szent jogát feledtetni velünk. Egy erős, népszerű, hatalmas ideiglenes kormányra van szükségünk. . . . !“

E' pillanatban puskatusával döngetik a' tribunok' ajta-

jait — az ajtók recsegve ropogva nyílnak ki, 's fegyveres nép todul a' terembe. Egy kéküngös célbe veszi Sauzet az elnököt, de a' körülötte állók mielőtt kisütné fére taszítják. Sauzet gyorsan elhagyja elnöki székét — a' pecsovis követek majd legázolják egymást úgy rohannak ki nyakra főre az ajtón, másfelől polgárok tódulnak be. Az orleansi hercegnő fél ájulásba esik, a' nemzetörök két sort képeznek 's a' hercegnőt e' sorok között vezetik ki. Gyermekeit két egyén veszi karára, kik az anyát követik. — A' hercegnő később német honba utazott. Nemour herceg egy nemzetör ruhájába öltözött, egy ablakot nyitottak ki részére 's ez ablakon keresztül ugrott le a' kertbe — megtisztul a' levegő, a' kamarába csak azon követek maradtak, kik örömmel üdvözölik az új forradalmat. — Kormányt neveznek ki 's tudatják a' néppel.

Az ideiglenes kormány öt órakor megy a' nép a' nemzetörség dörgő örömkialtása között a' hôtél de villebe: Dupont (de l' Eure) elnök tárca nélkül, Lamartine külügy, Arrago Ferenc tengerészi, Ledru-Rollin belügy, Goudehaux pénzügy, Cremieux igazság, Marie, Carnot nevelés, Bethmont kereskedelmi, Supervie hadi, Flocon, Louis Blanc, Albert (munkás) Garmier Pages párisi Maire.

Még az ideiglenes kormány alakulása előtt megjelent a' falakon egy proclamatio. „Párisiak! Az 1830-iki kormány kihívta a' nemzetet, a' nemzet győzött. Most van joga akaratát nyilvánítani. Ime: Egy ideiglenes kormány, 15 oly férfiakból alakuljon, kikben legtöbbben biznak, az új kormány tökéletes organisatiojáig se a' nemzetörség, se a' nép ne tegye le fegyverét.

Egyszersmind a' nép nevében következő pontokat nyilvánítanak. Általános reform, általános bünbocsánat (amnestia) kivévén a' ministereket; ezek ellen vádló per. Összejöveteli jog mint a' mely e' legközözelebbi nyilatkozat által vagyon szentesítve. A' kamara felosztása, 's összehívása az egész nemzetnek, hatóság parancsa alatti városi örség. A' szeptemberi törvények eltörlése: szólás szabadság, sajtószabadság, kérelem szabadság, választási szabadság, választás reform. Minden

nemzetör birjon választhatási és választói joggal. Parlamenti reform. Követi dijjazás. Pair kamarai reform. Semmi királyi kinevezés többé, és semmi aristocratiai örökség. Administratioi reform. A' hivatalnokok biztosítása, hogy kedvezésnek, befolyásnak, rájuk hatalma ne legyen. Tisztelet a' magány birtoknak, de munkát a' népnek. Jogegyenlőség a' nevelés által, mellyben mindenki egyenlőn vehessen részt: A' gyermekek ne nyomattassanak el, 's ne zsákmányoltassanak ki többé. Tökéletes szabadsága a' művelésnek, tökéletes függetlensége a' hitnek, a' templomok a' statustól függetlenek. Minden gyengéknek, asszonyoknak oltalom. Béke, és szent szövetség minden népekkel. Eltörlése az oly háborúnak, mely a' népet csak álgyütöltésnek használja. Függetlensége minden nemzetiségnek. Franciaország megoltalmazza a' gyöngé népek' jogait, szabadságon alapul a' rend, testvériség. — Ez eszmék legbuzgóbb terjesztője, az emberiség barátja, az épen olly tiszta, mint költői lelketű Lamartine.

A' győzedelmes nép' zsufolt csoportozata töltötte meg a' Hôtel de Ville előtti tért, 's midőn az ideiglenes kormány férfiai megjelentek „vive la republique!“ kiáltással üdvözölte őket a' néptömeg. Franciaországban annyira 's olly sokszor megcsalattak az elugrott polgárkirály által, hogy minden bizodalnokokat el kelle vesztenők a' monarchia iránt. — Nemzeti dicsőség! ime azon szó; melynek hallására hön dobog föl a' legutolsó francia szive, Lajos Fülöp által homályos folttal volt beborítva. Szabadság, egyenlőség azon fogalom, melyeket olly tisztán fog föl; miért — él hal és vérét áldozni kész e' nagy nemzet minden egyes fia, Lajos Fülöp magányos érdekének áldozta. Egyenlőség a' szó legtisztább értelmében, a' mint a' francia érti, nem abban áll, hogy minden ember egy kenyérből egyék 's egyforma ruházatban járjon, hogy katona mint polgár, művész mint földművelő, korhely mint szorgalmatos, diák mint minister ugyanazon kényelemben részesüljenek, de egyenlőség a' törvények előtt, a' születés ne adja és ne vegye el jogodat, ne zárja be előtte a' pályát, zsidó vagy katholicus, eretnek

keresztyén, urfi koldus, nemes, nemtelen vagy, ha vétkeztél egyformán büntetnek, hivatalra vágyol? nem azt kérdik ki volt a' te apád, de becsületes ember vagy-e, és megfelel e erőd a' kért hivatalnak? — Hogy tehetségeidet kimivelhesd kezébe adnak minden eszközt, szóval „magad vagy szerencséd kovácsa“, hogy e' közmondás ne legyen satyra. — Ennyi csalatás után egyedül a' Republique volt az, melyre bizodal-mát alapíthatta; a' republique azon szívárvány, melyre mint duló fergeteg után békehirdetőre — ábitattal nézett az ily érzel-mekkel eltelt francia. Oh de hogy fogalmad legyen, látnod is kellene azt a' lelkesedést, melyel a' párisi nép e' varázs szót kiejti „republique!“. Szemei csillognak, melle emelkedik, 's ha bár nem értenéd is a' szót, még is el kellene hinned, hogy megváltó angyala nevét most, e' szóban említi előttd. —

Az összegyűlt tömeghez Lamartine beszél, előadja, miszerint egyedül a' nemzeti gyűlésnek van a' fölött elhatáro-zó joga; minő alakjával a' kormánynak igazgattassék Franciaor-szág. Hogy az ideiglenes kormány a' republica mellett van és hogy a' nemzetgyűlésben annak elfogadását indítványozandja. Azonban a' tömeg nem elégszik meg ígéretekkel, lármája fe-nyezető vihar, a' kívánat mindegyre dühösebb, 's az ideig- lenes kormány végre kimondja a' nagy szót, mit a' tömeg mint egy messias érkezttét dörgő örömkialtással fogad. — Összeölelkeznek 's egy millió ember kiáltja egy szív- egy lélekkel hogy „vive la republique!“ — Február 26-án három órakor dobok zaja mellett adják tudául a' népnek.

De nem csak Páris tanusított illy lelkesedést, a' vidék is megbizonyítá, hogy a' francia nemzet ha szabadságról van szó, egy szív, és egy lélek, mert e' hirdetést hasonló nyilvání-tásával fogadták a' departementban, 's hogy az ideiglenes kormány megerőlenitse a' titokban terjedő hireket; miket a' köztársaság ellenségei zavar előidézéseül terjesztettek — eleinte mindjárt nyilatkozott „hogy a' királyság legyen bár minő alakban elvan törölve. Így se Legitimismus, se Bonapartismus többé se régence. Az ideiglenes kormány a' régi mint az uj Dynastia beállítását lehetetlenítő, minden módot elő vett. —

Tisztelet azon régi köztársasági zászlónak, melynek színeivel a' mi apáink oly dicsőségesen járták be a' világot.— Mutassuk meg hogy az egyenlőség, szabadság, és testvériség e' jelképe; jelképe a' rendnek, azon rendnek, mely most az igazságra maradandón van megalapítva, jogos lévén az alap, mennyiben a' nép öröködi fölötte. — A' külföldi Diplomátia sietett bizonyítani rokonszenvét a' köztársaság iránt. Az angol követ hivatalosan jelenti, hogy franciaország iránti rokonszenvét Angliának, semmiben sem csökkenti az igazgatási forma ezen változása. — A' pápai követ „hogy a' Pápa Isten áldását egész szívéből kéri franciaországra.“ — Az amerikai követ forró szavakban kíván szerencsét a' francia köztársaságnak, és éjszakamerica teljes rokonszenvét hozza, meglévén győződve hogy az ő kormánya ezen lépését tökéletesen helyeslendi, — ez utóbbiak Dupont felel, kézszerítés között mondván: „kérem önt legyen meggyőződve, hogy a' francia nemzet nyujt ez által kezet az amerikaiaknak.“ — Marchallok, Tábornagyok, Admirallok, status tanácsnokok, a' parisi Érsek, tudósok 's más mindenféle testületek sietnek elismerősöket tanusítani. — Nekünk Párisban létező magyaroknak sem volt szabad elmaradnunk, de elmentünk, és jól is fogadott a' nép, legjobban mondhatnók mindnyájok között, csupán a' mi küldöttségünket rajzolták le a' francia lapok, 's midőn egy német lap fogadtatásunkat közölte, e' megjegyzést teszi „ugyan akkor votak olt a' Norvégiaiak is, de a' nekik adott válasz nem volt mint a' magyaroké oly lekötelező, az csak olyan közönséges volt mint a' többi mind.“ — Talán nem lesz helyén kívül itt közölnöm Lamartine nekünk adott válaszát, mely semmivel sem gyengébb az amerikai köztársaság követjének adott, Dupont feleleténél. — Tehát Lamartine beszéll a' párisban létező magyarok küldöttségéhez, kik miután késő megjelenésökért bocsánatot kérnek, szerencse kívánással élénk ragaszkodásukat nyilvánítják az ideiglenes kormány, és a' francia szabadköztársaság iránt, — 's azon régi rokonszenvet; mit a' magyar; ez az ősi alkotmányos nemzet mindig táplált a' vitéz francia nép; a' szabadság ezen szíve iránt.

Lamartine válaszol. — „Ha a' magyarok kissé későn érkeznek az ideiglenes kormány ezen központjához, melyet Franciaország teremtett, hogy legyen ne félelme, hanem igyekezék lenni Europa többi nemzeteinek, szerelme, az azért van, mert a' magyarok távolabbról jönnek.

Az ideiglenes kormány mély érzelemmel fogadja ezen nemzeti látogatást; melyet önök szivesek valának tenni a' francia nemzetnek, ezen palotájában a' népnek, melyet olly dicsőségesen szerzet vissza.

Ha Franciaországnak szüksége volna, hogy értesitessék azon erényekről, bátorságról, szabadsági és testvériségi szellemről, melly az önök nemzetét lelkesíti, szerencsésnek tartanám magamat erről tanúságot tehetni. Én keresztül mentem az önök hazáján, tanuja voltam ezen nagy nemzet pásztori s egyszersmind hősi erényeinek, mely bár egy nagy szövetségi egységbe lépe, soha sem veszté el megkülönböztető jellemét ősi nemzetiségének. Ha önök szives kívánságot hoznak nekünk azon szabadsághoz; mely a' mi hazánkban uj, mi önöknek tiszteletünket nyilvánítjuk azon régi szabadság iránt, melyet oly bölcsen, és dicsőségesen fentartottak hazájukban. Ezen testvérisége a' két szabadságnak, a' két népnek, még inkább növekedik azon rokonszenv által, melyet önök tanúsítanak.

Ha visszatérnek önök szép hazájukba, mondják meg annak, hogy annyi barátot számlál Franciaországban, a' hány francia polgár van.“ — — — — —

Mennyi ellenséget győzhet le egy nemzet, ha ellenséges iudulat, pártviszály, bel szakadás helyett, mint együtt élő haló testvérek, az úgy is közös jóllét' kiküzdésére egymásnak segítő kezeket nyújtanak; annak dicsőséges példáját láttuk e' három napi harcban. 100,000 fegyveres katona oltalmazta a' trónt, álgýú, puska, egész szurony erdő volt a' népre szegezve, de mert egy hatalmas, egy teremtő isten' szelleme lengé át a' dicső nemzetet, 's mert e' szellem volt a' nép fegyvere, meghajolt előtte a' szuronyerdő, elnémult az álgýú,

a' trón hamuba dőlt 's mint ujá született phönix lépett ki lángbölcsője, a' trónus tüzéből, a' megifjodott s z a b a d s á g! Fölséges szemle egy trón dől hamuba! és hol van tűzhelye? a' juliusi oszlop talpánál! a' juliusi oszlop talpánál? — ez oszlop a' 30-ki forradalomban elhült hősök emlékezetére van emelve, épen azon polgárok emlékére tehát kik akkor véröket ontották, hogy X-ik Károly' helyét Lajos Fülöp nyerje . . . de nem még is, ez istenkáromlás! ők nem Lajos Fülöp trónja mellett, ők X-ik Károly' ellen, és a' szabadságért harcolva estek el, a' szabadság oltárára ők vérökkel áldoztok; ők annyit tettek, mennyit ember tehet; de életben maradt nemzetök volt a' hibás, nem értette az áldozatot, szentségtelen kezekkel nyúlt az oltárra tett áldozat után, 's e' készpénzzel a' szabadságárával, bakókat fizetett, — halottnak nincs szava, — az adomány nem az adóé többé az adomány után, — 's kárhoztassuk e' az édes anyát ki hőszertetében mindenét átadja gyermekének, ha a' gyermek bűnös célelésére használja föl az anya jól gondolt adományát? A' nemzet volt hibás, 's jertek a' juliusi oszlop talpához, nézzétek a' népet, hogy elismeri, mennyire bánja hibáját . . . avagy véletlennek gondoltátok e' körülményt hogy itt a' trón tűzhelye? Ah menjetek! szükkeblűek! nézzétek a' népet, 's szétfoszlik kétségetek — A' nép levett kalappal állja körül az oltárt, a' füst magosan emelkedik elvész a' fellegekbe, de a' nép még ott — nézi az üszköt, melly végre kihül . . . 's ekkor mintha az ifjú szabadságot a' rég megholtak kibékült szellemével ölelné kebléhez, mellére kulcsolt karokkal áll a' barricadeok' ellöbb szilaj harcos, most oly némabús embere! —

A' harcnak vége, 's kit eddig csatában ismerénk, hát-ralévő sorainkkal békében akarnók pár példában jellemezni e' népet — — kezdjük fölül 's párszót a' ministerekről. — Az ideiglenes kormány férfiai egyenként kiváló egyéni jellemek, kik egészben oly gyöngysort képeznek, melly méltó ékül diszolg e' legszebb istennő, a' szabad köztársaság' szep-lőtlen homlokán: — Arago a' mély tudományok' embere, büszkesége. — Cremieux tudója az igazság, és a' törvények-

nek. — Louis Blanc lángeszű történetíró, 's a' legtisztább
 sociális elvek terjesztője. — Ledru Rollin a' szabadság ren-
 dithetetlen keblű gyermeke, menydörgő szózatával gyilkol 's
 életet ad, mert míg egyfelől lesujtja a' bünt, akként ápolja
 másfelől a' nép' oly rég tiport jogát, 's mindenek fölött La-
 martine a' Girondinsek, 's szabadsági hymnusok' szerzője,
 barátja mindennek a' mi szép, a' mi magasztos, e' költői ke-
 dély, azzal a' meggyőző szavával, 's előadásával mely oly
 szép mint az aethetica, — lelke az egésznek. Mint egy isten
 az elemek fölött, úgy uralkodik ez ember elragadó szónokla-
 tával a' lázongó tömegben, — a' nép vörösnek akarta a' köz-
 társasági szint, de Lamartine felelt, elmondá az e' szinnel
 kapcsolatban lévő emlékeket, a' Márs'mezejét, hol e' szin oly
 véresen szerepelt, 's a' nép lecsendesült, elfogadta a' három
 színű zászlót tanuját a' régi győzedelemnek, dicsőségét fran-
 ciahonnak, 's kinek fejfölött csak az imént szuronyokat vil-
 logtattak; kiáltással emeli föl szónokát az örömeben könnyező
 tömeg. — A' napon is van folt, 's délben ha tisztán süt leg-
 homályosabb az árnyék, a' francia köztársaság napja mért
 lenne tökéletesebb az isten napjánál? avagy a' szántó föld
 vesz e' becséből mert buja termékenysége a' kövér vetéskö-
 zött megtermi a' gyomot? egy sereg érkezett a' városháza
 elébe kik féreértve a' szabadság egyenlőségi eszmét — ki-
 nem elégithető követeléseikkel állottak elő, Lamartine felel.
 „Hogyan?“ szól „Isten csodát tett a' ti kedvetekért, három
 századot haladtatok e' három nap alatt, 's ti még sem vagytok
 elégedettek? Ah menjetek — háládatlanok!“ — a' sereg
 szégyenkezve oszlott szét. — De hogy mily erélyesek arról
 tetteik beszéljének: —

Párisban 1652 barricade volt, az igazgatás egész for-
 mája fölforgatva, semmi a' régiből, új eszméket az új nem-
 zetnek 's mindezt néhány nap alatt, 24-ikén este már elindult
 a' posta, rendelkeztek a' király bent maradt egy milliója fö-
 lött, parancsolatúl lön kifüggesztve hogy a' kenyérsütők
 nyissák ki boltjaikat — 25-kén tünedeztek a' barricade-ok,
 27-kén ki volt nyitva a' Bank — 's Páris utcáin újra hullám-

zik a' tömeg szóval Páris ismét — Páris! — A' nép letette fegyverét, az ideiglenes kormány fölszóllítá őket hogy adnák be a' katonai fegyvereket, 's ők készek azt pénzen váltani meg, de csak kevés fogadta el az ajánlott összeget, 's legtöbben ingyen adják vissza a' katonáktól elszedett fegyvert. — Ez alkalomról egy jeles példát tudunk: — 23-án éjjel pár óra multán azon vérengzésnek; melyről föntebb emlékezőnk, a' nép minden házat följárt fegyverert, 's többek között egy puskaárushoz tódultak a' boulevardon, kinek igen becses darabokkal ellátott tára csak hamar kiürült, „hát nekem? kérdé egy elkésett gamin, nekem nem jut?“ — „Vagy igen polgártárs! vagy igen, itt — fogja ezt a' gyilkot!“ — 's egy drága mivű gyöngyökkel kirakott persiai tört nyomott a' gamin kezébe. — „Oh uram“ vonakodék a' gamin „kár volna érte ez a' tör igen drága!“ . fegyver, fegyver! egy se drága ha a' szabadságért harcolhatunk vele, fogja, használja 's majd csata után visszahozandja!“ — „igen uram igen csata után ha csak addig élek becsültemre fogadom, visszafogom hozni!“ — „hát vigye!“ — a' gamin eltávozott, de tiz perc multán ismét visszajött. — „Nos mi baj?“ kérdi a' tulajdonos „mért hozza haza a' törhüvelyét?“ — „Uram a' törhüvelyé arany; nekem pedig csak a' vasa szükséges!“ — — A' gamin újra eltávozott, de két hétig se hire se hamva, ekkor végre megjelenik „Polgártárs visszahoztam a' szép tört! sajnálom hogy előbb nem teljesithettem, de sebet kaptam a' csatában, 's nem volt szabad elhagynom az ágyat, másra pedig nem bízhattam miután becsület szavamra fogadtam, hogy visszahozom!“ — — —

Februarban 24 következő hivatalos közlés jelent meg a' Moniteur' hasábjain: „A' Francia nép nevében!

Az ideiglenes kormány elhatározta, hogy

A' kövेलi kamara felvan oszolva,

A' Pair kamarának bevan tiltva az összejövetel.

Nemzeti gyűlés tartására hivatik össze a' nép, mihelyt a' rend föntartására a' rendőrség, és a' polgárok szavazatát

illetőleg, az ideiglenes kormány a' szükséges módról nendelkezend. —

Egyenlőség egyik jelszava a' köztársaságnak, az ideiglenes kormány' határozatából tehát „eltöröltetnek a' nemesi címek, sem nyilvánosan nem szabad használni azokat, sem semmiféle alkalommal nem szabad élni velök.

Három színű zászló; a' régi köztársaság szinsorozatában (veres fehér kék) tűzessék ki mindenfelé a' nyilvános épületekre, templomokra. A' nemzeti kokárda szinci ugyanazok. A' templomok és nyilvános épületek homlokirata a' mi a' zászlóé „szabadság, egyenlőség, testvériség.“ „Liberté, Égalité, Fraternité. — Hivatalos megszólítás többé nem „Ur“ de a' „polgártárs“ nevezet.

„Páris városában így szól egyik proclamatio — 24 bataillone mobil nemzetőrség alakítatik. Az ujoncszedés ma délben veszi kezdetét a' 12 mairekben, lakásukon a' megbizottaknak. Ezen nemzetőrök naponként 1 franck 50 Centimet (36 pengő krajcár a' mi pénzünk szerint) kapnak, 's ruházatot ad, és fölfegyverkezteti őket a' haza. A' hadügyminister megvan bizva, hogy a' nemzetőri Tábornaggyal a' szóban forgó batailloneok' mielőbbi képezése, és fegyverzése iránt tanácskozzék. Febr. 25-kén 7 órakor reggel (aláírva) Garnier — Pages, Paris Maireje, és Lamartine. — — — Az ideiglenes kormány egyik legszebb rendeletei közzé tartozik, hogy political vétségeket illetőleg, elörölte a' halálos büntetést, ez iránt kibocsátott irata így:

„Az ideiglenes kormány meglévén győződve, hogy léleknagyság a' legmagasztosabb politica, hogy minden a' francia nép által kivitt forradalom a' világnak egy gyöngéd philosophiai igazsággal tartozik; megfontolva, hogy nincs magasztosabb alapeszme „az emberi élet sérthetelenségénél;“ figyelembe vévén hogy ezen emlékezetes napokban, melyekben ma vagyunk, az ideiglenes kormány büszkeséggel látja, hogy sem bosszú, sem halálkiáltás nem hangzott a' nép ajakáról; nyilvánítja az ideiglenes kormány, hogy az ő véleménye szerint a' halálos büntetés political

vétségeket illetőleg elvan törölve, és hogy ő ezen kívánatát megerősítésül a' nemzetgyűlés elébe fogja terjeszteni. Az igeiglenes kormány oly mélyen átvan hatva a' kimondott igazság érzelmétől, melyet a' francia nép nevében terjeszt, hogy ha bár azon vélkes emberek, kik okai hogy Franciaországban a' vér kiontatott, a' nép kezében volnának is, fölfogásuk szerint ezen emberekre a' polgári halál keményebb büntetés lenne mint a' nyaktiló.“

Február 26-kán már, nemzeti dolgozó házak alakítását rendeli a' kormány, — 28-án a' statusépítések' folytatását a' közmunkaügyminister, és így szól, — Március 1-jétől fontos munkálatok tétetnek különböző helyen. Párisi munkások! Önök kívánata becsületesen élhetni munkájok' díjából, a' kormány minden igyekezete, kívánatuk betöltésére lesz intézve. A' köztársaságnak joga van kívánni, és ő megkívánja, hogy minden polgár kövesse a' kormány példáját. Illy módon szaporodni fog a' munka. Munkásság, élénk foglalkozás álljon be mindenfelé. Győzedelem után a' munka! Ez szép példa, mit a' világ előtt kell adniok, és önök megfogják azt adni.“

Az ideiglenes kormány' igyekezete főképp oda van irányozva, hogy a' munkás osztály állapotán könnyítsen. Franciaország a' munkásoknak köszönheti virágzását, ezek pecsételték véreikkel ez uj szabadságot, 's most midőn a' béke napja beáll, midőn a' munkás nép visszatér műhelyéhez, kié ha nem az ő szorgalmok tartja fel a' hazát? Az ideiglenes kormány belátja ezt 's midőn első gondoskodása ez osztályt illeti, nem tesz mást; mint az igazság' és méltányosság' törvényeinek hódol. Franciaországban első ember a' munkás, 's azért is olly virágzó franciaország. De nem kell hinni, hogy a' párisi levegő befolyással lenne a' munkára, hogy a' mit ott eltud egy ember készíteni, azt nálunk is épen olly jól és ügyesen ne tudná elkészíteni ugyan azon ember, azt se kell hinnünk hogy épen francia születésűnek kell lennie a' jó munkásnak, mert hiszen a' magyar ember Párisban nem lenne ez esetben mint most ollyan igen kapós, nem alkalmaztatnák őket a' legjobb műhelyekben, nem lenne szóval mint a' mennyi van, annyi

becsületök. Az ember egyformának születik, csak hogy a' nevelés, szerencsés, vagy szerencsétlen körülménye vezeti előre, vagy hagyja tespedésben. Mi szeretőnk a' jó munkát de arról nem gondoskodunk a' ki azt csinálja. Mi cifra beszédeket fecsegünk a' szélbe a' haza fölvirágozásáról, azonban csak kerülgetjük a' tálat mint macska a' forró kását. — Külföldön temérdek a' jó magyar munkás kik ott olly boldogok, mint ehét egy olyan ember; kit idegen országba, idegen szokású, érzelmű nemzetek közzé kergette mostoha sorsa, és ezen emberek mohón nyelik el az oda vetődött hazájokbeli hirlap' minden hasábjait, és elolvassák sorait, megrágnak annak minden betűt, és lesik mikor jön már a' messiás ki őket megváltaná e' hosszas száműzetésből? mikor érik már oda nemzetök a' magyar, hogy átlássa, miszerint iparnélkül tengődhetik de nem állhat föl országa! mikor jön már az a' hirlapi szám mely ne csak utopiák' de tényekben mutatná e' nemzet haladását? mikor érkezik, már ha nem egyéb, legalább a' legföbbrány; a' céhek eltörlése, és várnak. És elérkezik hozzájok a' szabadsajtó híre, és a' boldogtalan ábrándozók egymás nyakába borúlva örömkönniüket sirnak. Megjön a' második szám, a' harmadik 's ott látják a' 12 pontot — és a' balgák villogó szemekkel keresik az őket érdeklő pontot e' 12 között, és mert híjában keresik, tehát újra várnak, — A' hirlap száma teli ministeri kinevezésekkel de a' munkás állapota javításáról semmi, — így telik el egyik nap a' másik után, 's a' balga könnyen hívők még ma is — várnak. És most de csak vegyük fontolóra állásukat, képzeljük magunkat kissé helyzetökbe. Imé egy munkás; a' ki igen szorgalmas és becsületes fiú, jó mesterember is, szóval a' kinek azon a' szerencsétlenségén kívül hogy magyar, egyéb büne nincs, részint hogy tanuljon, részint mert itt a' bánásmódot már nem tűrheti tovább, kívándorol teszem azt franciaországba, — ott kétékezi munkájáért egy kis pénzecskét, becsületet szerez magának, sőt gyakran kilátást örökös kenyérré, igen de miután az a' szerencsétlensége van, hogy magyar: egy baj így nem járhat rá egyedül, szóval mint magyar, nem felejtheti szülő földét, hazáját 's visz-

szaszeretne. . . . Már most micsoda végetlen keserűség, minő csüggesztő érzelem. . . Franciaországban úr, Magyarországra ha jön szolga. Párisban közép keresete hetenként 25—40 frank 's hazájában (és ez tény) naponként ugyan annak 8 váltó garas egy krajcár. Ezenkívül pénz kell az utra, tehát elköltsé ö t esztendei fáradsága gyümölcsét, hogy mikor hazaér koldussá legyen? Sőt midőn hazaérkezik is, és maga kezére akarna lenni, egy ostoba céhmester a' ki neki inasa se lehetne, hogy egy illy céhmester önkénye packázzék fölötte! azt kérdem van e' szívetek ha ezt tovább is türitek? — — itt imádjátok a' párisi munkát, és nem gondoljátok meg az ottani jobb munkások legjobbjai, hazátok fiai; kik hön epedve várnak intéstekre, mért késtek megadni az intést? Vagy tán ti nemzet ez egyesektől, kinek rosszon kívül mást nem tettetek — nagylelkűséget, önmegtagadást követeltek? Ah menjetek ti kislelkűségtekben unalmasok! léppel nem fogtok sást! 's a' kalickában született madár' hibája e' ha kivívott szabadsága után, nem megy vissza üres ketrecébe, hogy fölcserélje zsiros szabadságával az éhes szolgáliságot? — — — Ügyeljete mit tesz a' francia kormány a' munkás osztály érdekében.

„A' francia köztársaság kormánya“ így szól egyik, az első napokban kibocsátott közlemény „kötelezve érzi magát a' munkások lételét munka által bizt osítani. Ö átlátja, hogy a' munkásoknak egymásközött társulatot kell képezniök, hogy élvezhessék munkásságok' törvényes gyümölcsét. Az ideiglenes kormány, a' munkásoknak visszaadja azon milliót melly a' civillistából maradt fenn.“ *) És ez a' millió képezi azt az alaptőkét, mellyből nemzeti munkaházak állítatnak föl. — A' február 29-iki kormánylap hasábjain ez áll:

„Figyelembe vévén miszerint a' forradalmat a' nép küzdötte ki, az ö részökre hasznossá is kell annak tétetnie; hogy itt az idő mellyben a' hosszú, és megbocsáthatatlan szenvedésnek eleje vétessék, hogy a' munka kérdése a' legnagyobb jelentőségű; hogy az ideiglenes kormányra nincs ennél sem

*) Lajos Fülöp t. i. siettében benfelelte Február havi bérét.

méltóbb, sem magasztosabb foglalkozás, hogy különösen franciaországnak fekszik érdekében e' föladatot szorgalmasan bírni és megoldania, midőn azt jelenleg Europa' minden iparos nemzetei célul tűzték ki; hogy szükséges a' legkisebb késedelem nélkül biztosítani a' népnek munkája igazságos gyümölcsét, határozta az ideiglenes kormány: Hogy egy marandó bizottmány neveztessek ki, mellynek címe „igazgató bizottmány a' munkákra“ legyen, 's világos és kizárólagos föladata a' munkások sorsávali foglalkozás. — Louis Blanc elnök, Albert alelnökké nevezettek, tagokul munkások hívtak — gyűlés helyéül a' Luxembourgi palota az előbbi pair kamara tüzeté. —

Az első gyűlés március 1-sőjén tartatott mellyben 200 munkás vett részt, 's egyik legszebb határozatai közé tartozik, hogy a' Tuillériákat (a' királylakát) kórházzá alakították, hol 60 évet tul élt 's dologra képtelen munkásokon kívül, a' munkában sérültek, rokkantak nyerne menedéket.

A' zálogházakból a' 10 franckot meg nem haladó zálogokat, ingyen adták vissza tulajdonosainak. — —

„Francia földön nincs rabszolga“ ezzel a' mottóval el látott 7 tagból álló bizottmányt nevezett ki az ideiglenes kormány, kiknek kötelességök a' tenge részügy-minister segítő közbenjárásával, lehető legrövidebb idő alatt, az összes francia gyarmatok' minden rabszolgáinak szabadon bocsáttatásokat eszközölniök ki. — — — — —

'S most szavam beváltására úgy hiszem nincs egyéb hátra, mint egy utolsó példában tükrözni e' népet, hogy pedig ezt tegyem, nem írom le az ünnepélyes pompameneteket, elhallgatom azt a' megható szemlét, mellyet a' csatában elhullott martyraik teremtetési ünnepe nyujta, nem választom a' minden életemben látott, hallottak közül azon legnagyobbat, mellynek Párisban lételem utolsó napjai egyikén voltam tanuja, t. i. 200,000 polgárt láttam fegyverbe öltözni öt perc lefolyása alatt (midőn az volt a' híre, hogy 300,000 Communista jön kirabolni a' várost) kik a' legnagyobb rendben mentek a' városházához, és oly sűrű tömegben, hogy a' pus-

kájokra föltett szurony 4—5 ölnyi széles, és megmérhetetlen hosszúságú sűrű szövétű ezüst csipke fátyolt terített fejekre, nem azt a' lelkesedést mellyel a' városház piacára fért 50,000 ember fogadta a' kormány tagjait, nem azt a' Marseillaiset, mellyet ez 50,000 ember, 600 trombita harsogása mellett kezdett énekelni, melly ugy síkamlott tovább tovább mint a' nevedő menydörgés moraja, mig végre félmillió ajak mondott egy szót egy gondolatot, mi érzelem az mit illy ének hallására érez az ember? fölnéz ha nem omlik é össze az ég? mert kétkedik, hogy repedés nélkül kiállhasson illy hangot a' meny' boltozatja! — De egy egészen egyszerű menetet írok le 3000 munkásból állót kik a' legelső napokban, — értesülvén, hogy a' kormány pénz szükiben van, — ünnepélyes csendben és renddel huzódtak a' hotel de ville' eleibe. —

„Mi munkások“ így beszélt a' szónok, „ezelőtt 4—6 franc-kot kerestünk naponként, még most alig harminc váltó garast. Ezelőtt sokaknak közülünk kevés volt egy napra a' hat franck, de most mikor tudjuk, hogy a' kormány pénz szükében van, harminc garas is sok! mi köteleztük magunkat, egymásnak egymásközött, napi keresetünk egyharmadát önöknek adni át; fogadják el polgártársaink! ideiglenes kormány férfiai fogadják el önök! 'S ne vegyék tekintetbe az összeg' csekélységét, de a' szívet, mellyből az adomány ered!“ —

Ekkor egy munkás vált ki 's egy erszényt nyujtva át illy formán beszélt:

„Nekem még harminc franckom maradt a' mult jobb időkből, ime átaladom!“ egy másik

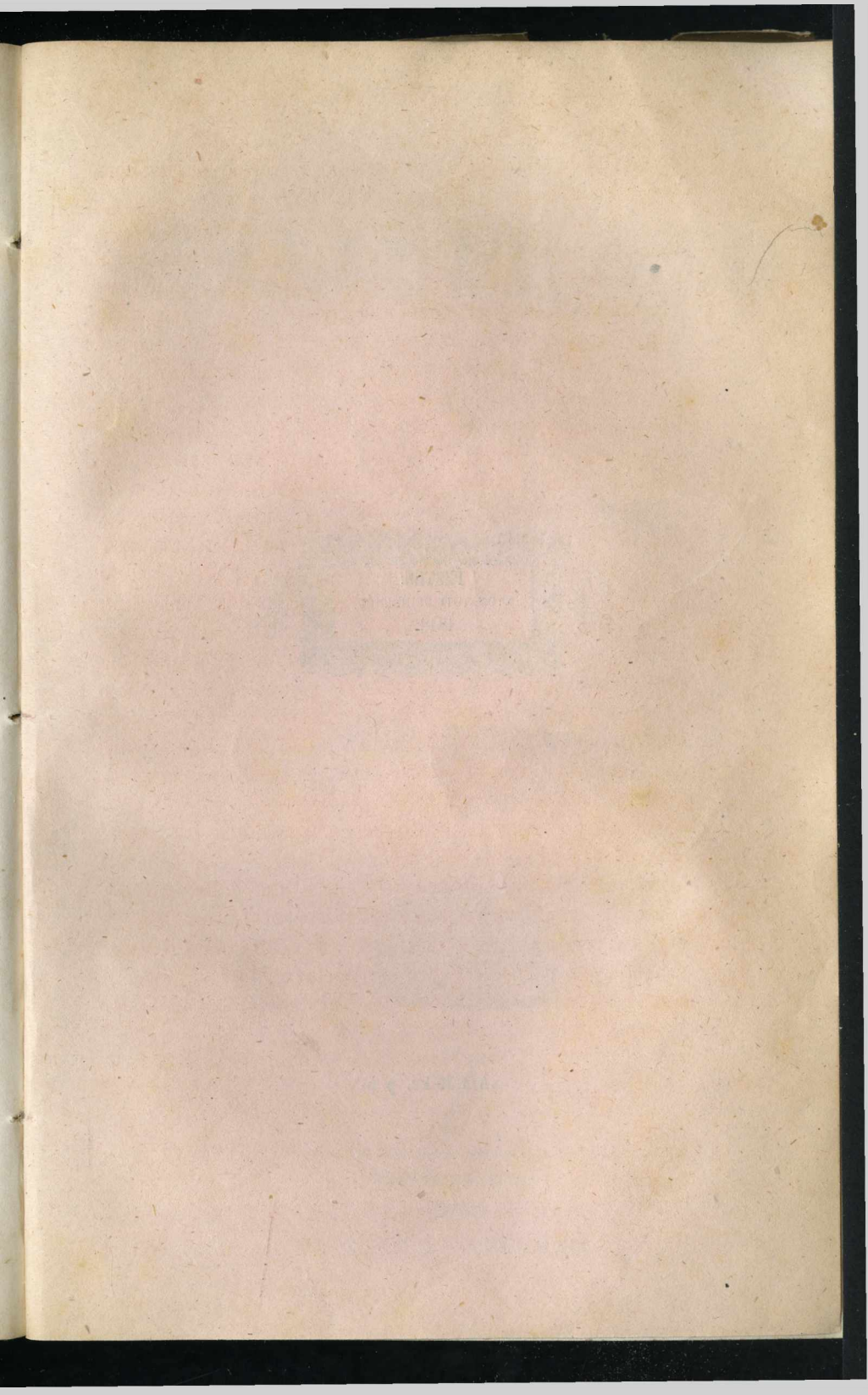
„Én ezelőtt hanyag könyelmű voltam, mindig elköltöttem a' keresetemet, most bánom de már késő, fogadják el hát ezt a' gyűrűt, megholt atyám egyetlen emlékét, azt hittem soha nem tudnék tőle megvállni, azonban most igen, anyám mindig nagy tisztelője volt a' köztársaságnak 's ha élne azt mondaná „fijam jól cselekedtél!“ — Egy harmadik:

„Nekem se maradt pénzem, kivéven ez öt franckos darabot, ez is emlék édes apámtól, — apám vitéz katonája volt Napoleonnak 's egy csata alkalmával, a' császár tulajdon ke-

zeivel jutalmazta meg ez öt franckos darabbal, nekem nem kell császártól eredő jutalom, fogadják el.“ — — —

Tetteiből az embert, 's im e' néhány rendeletek, és példás tettekből vonjatok következtetést a' francia köztársaságra 's mondjátok ha megfelelnek e' ezek az emberek választott jelszavaiknak a' „szabadság, egyenlőség testvériség!“ eszméinek, avagy meghazudtolják azokat? — — — — a' francia nemzet minden egyes tagja átvan hatva e' három szó eszméinek magasztosságától, szállítsátok meg a' legutolsót, kérdezzétek különkülön mit ért e' fogalmak alatt 's a' legutolsó olly egyszerűen világos feleletet ad, hogy ha ti magatok nem lettetek volna tisztában, hát tisztába jöttök, — azután beszéljétek csak előtte a' királyságról! kérdezzétek e' felől mit tart? 's ha még annyi német hirlapot olvastatok is (nagy képekkel rémséges vészt 's a' királyság visszaállítását hirdetőket) nem adtok azokra, meglévén győződve sziveitekben: miszerint a' francia trónusra ha kötéllel keresnének se kapnának királyt, mert e' szó ma valakinek magát „francia királlyá“ koronáztatnia, másképpen annyit tenne mint holnap meghalnia, 's hogy Franciaországban lehetnek zavarok, folyhat vér (a' mi nem épen nagy csoda, mert hiszen 35 millió lélek között, midőn az igazgatás formája fenekestől így föl volt forgatva lehetnek, és vannak békellenek) azonban annak nem gyógyszere a' királyság, sőt ellenkezőleg! — egy kis ismeretével e' nemzetnek átfognátok látni kételkedők, miszerint ott a' királyságról szó se lehet többé, — — hiszen a' regi pecsovicsok, a' volt királyi hivatalnokok, 's megvesztegetett követek, ma republicanusok! A' régi radicalok pedig már előbbre néznek. — A' királyság visszaállítása pedig (főltvéen ha lehetne; a' mi absundum) nem volna egyéb, mint megnyitása egy végetlen polgárháborúnak.

Dr. BALLACI GÉZA.

Ara 30 kr. p. p.

